

^KÜRD xalqı mübariz və qəhrəman xalqdır

Heydər Əliyev

DİPLOMAT

№ 20 (425) 09 - 15 İyul, Tirmeh sal 2018
 Ji meha şubatê sala 2003-a tê weşandin

Həftəlik İctimai-siyasi qəzet
 Rojnama heftename civakî û siyasî

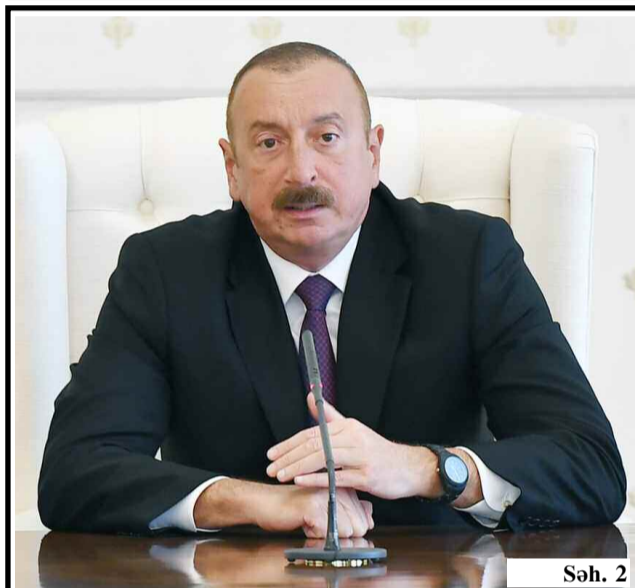
Qiyməti: 40 qəpik
 Hêjaye:

Bilirsən, nə etmiş kürdlər bir zaman?
 Qurtarmış İslamı çox ağır dardan!

Qədim Avropanın xaçpərəstləri,
 Yüz illər sındırmış göy məscidləri.

Müsəlman keçmişin öyrənsə əgər,
 Kürdün dərgahına daim baş əyər.

Səbahəddin Eloğlu

Səh. 2

Prezident İlham Əliyev: "Bu işlərdə günahı olan bütün insanlar müəyyən edilməli və cəzalandırılmalıdır"

Səh. 18

КРГ публикует отчеты о нефтяных доходах

Səh. 8

Serok Barzanî li gel şandeke hevbeş a lîsta Fetih û Dewleta Yasa re civiya

Səh. 12

Kerkûkî: "Bo arambûna Kerkûkê divê Heşda Şebî bajêr biterikîne"

Səh. 10

Ilham Ehmed: Rewşa Minbicê weke xwe dimîne

Səh. 13

Çiroka Berhevkirina Mîr Celadet Bedixan ji Alfabeya Latînî re

Səh. 8

Egid: Nêrîna me li Sûriyê serkeft

Selahattin Demirtaş'ın Şarkısı

Səh. 7

В Турции могут находиться десятки похищенных ИГ езидов

Səh. 19

Çekdarên DAIŞê 7 endamên malbata pasewanekî Hadî Amirî kuştin

Səh. 9

СМИ: Германия отказывается участвовать в новой миссии НАТО в Ираке

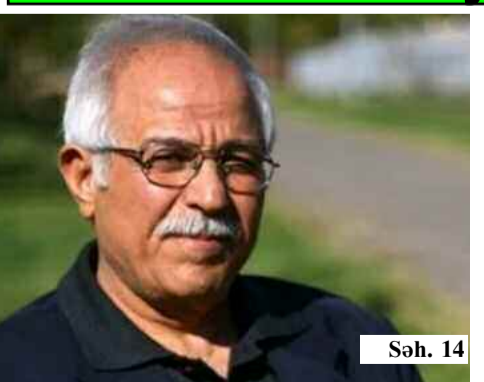
Səh. 20

В Эрбиле начато строительство нового консульства США

Səh. 18

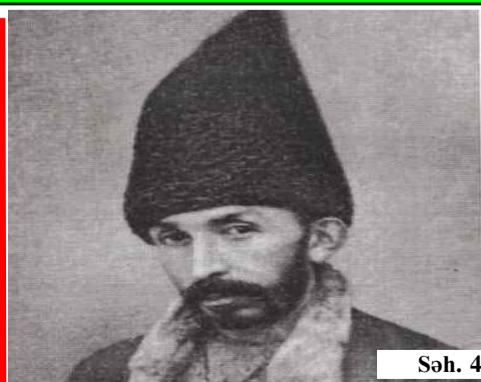
Посол России и премьер Ирака обсудили сотрудничество в борьбе с терроризмом

Səh. 20

Səh. 14

Şêx Seîd Êfendiyê Pîranî û Hevreyên Wî/ ENFAL...

Səh. 4

1905-06-cı illərdə erməni-müsəlman davasında kürd xalqının rolu

Səh. 5

AZƏRBAYCANDA ŞƏDDADİ KÜR DÖVLƏTİ

Səh. 9

Vê hilbijartinê temsilkariyek e miletê kurd tûnebû

Prezident İlham Əliyev: “Bu işlərdə günahı olan bütün insanlar müəyyən edilməli və cəzalandırılmalıdır”

İsti havalarla bağlı istehlakın artması qəzanın səbəbi ola bilməz, qəzanın səbəblərini komissiya araşdıracaq. Bunu Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev iyulun 4-də ölkənin enerji sisteminə vəziyyətlə əlaqədar keçirilən müşavirə zamanı bildirib.

Prezident İlham Əliyev deyib: “Bu, qəzanın səbəbi ola bilməz. Bəziləri bunu isti hava ilə bağlayırlar. Bizdən də daha isti ölkələr var. Orada belə qəzalar baş vermir. Baş verəndə ölkələrin enerji sistemi çökmür. Yenə də deyirəm, qəza baş verə bilər. Qəzanın fəsadlarının aradan qaldırılması işləri də aparılmalıdır və aparılır. Ancaq bir qəzaya görə bütün ölkənin enerji sisteminin çökməsi - bu, yumşaq desək böyük səhvdir. Bizim indi kifayət qədər enerji gücümüz var. Mən giriş sözümdə bunu qeyd etdim. Təkcə 15 il ərzində 2500 meqavat gücündə elektrik stansiyaları yaradılmışdır. Biz indi xarici ölkələrə elektrik enerjisi ixrac edirik. Ona görə, isti havalarla bağlı istehlakın artması qəzanın səbəbi ola bilməz.

Qəzanın səbəblərini komissiya araşdıracaq. Qeyd etdiyim kimi, bu məqsədlə komissiya yaradılıb. Siz, sadəcə olaraq, utanmalısınız, xalq qarşısında, ölkə qarşısında. Bu isti havada insanlara bu qədər əziyyət vermişiniz. Metroda qalanlar, qocalar, uşaqlar, qadınlar, xəstələr, liftlərdə qalanlar. İqtisadiyata nə qədər böyük ziyan vurmuşunuz. Təkcə Neft Şirkətinin indi burada deyilən ziyanını hesablasaq ölkəyə nə qədər böyük iqtisadi ziyan dəyib. Mən bu sahəyə bu qədər investisiya ayırmışam. Dövlət investisiya Programında hər il bu məqsədlə böyük vəsait ayrılır. İndi yeni elektrik stansiyaları tikilir. İndi “Şimal-2” elektrik stansiyası tikilir. Son 15 il ərzində 30 stansiya tikilmişdir. Elə bir sistem qurulmalı idi ki, bir qəzaya görə ölkənin enerji sistemi çökməsin. Nə üçün Bakıda, Sumqayıtda, qeyd etdiyim kimi, bölgələrdə istifadəyə verilmiş elektrik stansiyaları o qəza baş verəndən sonra fəaliyyətini dayandırdı?! Siz bunun səbəbləri haqqında danışmalısınız. Bunun izahatını siz verməlisiniz. Yoxsa mənə indi verilən məlumat ki, havalar isti keçir, istehlak artır, bu, məni qane edə bilməz, qətiyyətlə.”

Prezidenti İlham Əliyev bildirib ki, strateji obyektlərdə generatorların quraşdırılması məsələsinə də baxmaq lazımdır, ilk növbədə, xəstəxanalarda və metroda.

Prezidenti İlham Əliyev

deyib: “Strateji obyektlərdə generatorların quraşdırılması məsələsinə də baxmaq lazımdır, ilk növbədə, xəstəxanalarda və metroda. İndi səhiyyə naziri məruzə edir ki, bütün xəstəxanalarda generatorlar işləyib. Məndə olan məlumata görə bu, həqiqətə uyğun deyil. Bəzi xəstəxanalarda generatorlar işləməyib, ya olmayıb, ya qoşulmayıb, ya da ki, işlək vəziyyətdə olmayıb. Ona görə, siz gərək ciddi təftiş aparasınız, bütün ölkə üzrə

xəstəxanalarda generatorların mövcudluğu və onların işlək vəziyyətdə olması haqqında həm komissiyaya, həm də mənə məruzə etməlisiniz.

O ki qaldı metropolitenə, ümumiyyətlə, bildiyimə görə, metropolitendə generatorlar mövcud deyil. Hesab edirəm ki, bu da çox acınacaqlı faktır. Tezliklə təkliflər verin ki, metronun bütün stansiyalarında generatorlar olsun və enerji ilə hər hansı bir problem yaranıqda insanlar əziyyət çəkməsinlər”.

Prezident İlham Əliyev bildirib ki, bu işlərdə günahı olan bütün insanlar müəyyən edilməlidir və onlar cəzalandırılmalıdır. “Beləliklə, Komissiyanın növbəti iclaslarında bütün bu məsələlər geniş müzakirə olunmalıdır. Bir daha demək istəyirəm ki, qəzanın səbəbləri araşdırılmalıdır. İndi ilkin məlumat var, amma gərək daha geniş məlumat əldə edilsin. Qəzanın səbəbləri vacib olsa da, bundan daha önəmli məsələ qəza nəticəsində ümumi sistemin sıradan çıxmasıdır. Bu, çox ciddi bir faktır və əlavə tədbirlər görülməlidir ki, gələcəkdə əgər hər hansı bir qəza baş verərsə ümumi sistemə bunun təsiri olmasın, yəni, qəza lokal xarakter daşsın. Bu, hesab edirəm ki, komissiyanın işində əsas istiqamət olmalıdır. Tədbirlər planı hazırlanmalıdır. Tədbirlər planına bu gün bu müşavirədə səsləndirilən fikirlər də salınmalıdır, o cümlədən beynəlxalq auditin cəlb edilməsi məsələsi. Hesab

edirəm ki, bu, çox vacibdir. Həm Mingəçevirdəki İstilik Elektrik Stansiyasının tam təftişi və auditi aparılmalıdır. Eyni zamanda, ölkəmizin bütün enerji sisteminin beynəlxalq, aparıcı, bu sahədə peşəkarlıqla seçilən qurumlar tərəfindən təhlili aparılmalıdır və təkliflər verilməlidir. Bu işlərdə günahı olan bütün insanlar müəyyən edilməlidir və onlar cəzalandırılmalıdır.

Fürsətdən istifadə edərək, bu vəziyyətdə bizə kömək

enerjinin verilməsi yenidən kəsildi. Yenə də görülmüş tədbirlər nəticəsində qısa müddət ərzində enerjinin verilməsi bərpa edildi. Qeyd etməliyəm ki, mən bütün dövlət orqanlarına ciddi tapşırıq vermişdim ki, bütün dövlət orqanlarının nümayəndələri bu vəziyyətdə vətəndaşlara kömək göstərsinlər ki, biz bu vəziyyətdən şərəflə çıxıb bilək. Deyə bilərəm ki, bütün dövlət orqanları bu vəzifənin icrasında böyük peşəkarlıq

cəmiyyətdir və Azərbaycanda, sözün əsl mənasında, vətəndaş həmrəyliyi mövcuddur.

Nəqliyyat məsələləri tənzimləndi. Bakı Nəqliyyat Agentliyi dərhal operativ tədbirlər gördü, xətlərə yeni avtobuslar çıxarıldı, sərnişinlərə böyük diqqət və qayğı göstərildi. Bir sözlə, hesab edirəm ki, bütün dövlət qurumları bu ağır vəziyyətdə çox çevik fəaliyyət, böyük peşəkarlıq göstərmişlər və biz bu vəziyyətdən az itkilərlə çıxıb bilməmişik”.

Ölkə başçısı əlavə edib: “Ancaq iki dəfə baş vermiş qəza çox ciddi araşdırılmalıdır. Çünki son illər ərzində Azərbaycanın enerji sektoruna çox böyük investisiyalar qoyulub. Son 15 il ərzində Azərbaycanda onlarla yeni elektrik stansiyası istifadəyə verilmişdir. Son 15 il ərzində 2500 meqavat gücündə yeni elektrik stansiyaları tikilmişdir. Bizim enerji potensialımız hazırda 6400 meqavata bərabərdir. Onun 2500 meqavatı, qeyd etdiyim kimi, son 15 il ərzində yaradılıb. Ölkəmizin bütün bölgələrində yeni elektrik stansiyaları tikilmişdir - Bakı, Sumqayıt, Şirvan şəhərlərində, Astara, Xaçmaz, Şəki, Quba rayonlarında. Eyni zamanda, bölgələrdə su elektrik stansiyaları yaradılmışdır. Yəni, bu stansiyaların coğrafiyası onu göstərir ki, biz çalışırıq ölkəmizin bütün bölgələrində yeni stansiyalar tikilsin ki, enerji sisteminin dayanıqlılığını təmin edilsin. Ancaq bir qəza nəticəsində demək olar ki, bütün enerji sistemi sıradan çıxdı. Bu məsələ çox ciddi suallar yaradır. Bu məsələ çox ciddi araşdırılmalıdır. Bu qəza nəticəsində bu isti havada insanlara böyük əziyyət verildi, iqtisadiyata böyük ziyan vuruldu. Düzdür, həm birinci, həm ikinci dəfə operativ tədbirlər nəticəsində enerjinin verilməsi bir neçə saat ərzində bərpa edildi. Ancaq bu qəzalar baş verməməli idi. Əgər baş versəydi belə, fəsadlara gətirib çıxarmamalı idi. İndi qəzalar olur, həm bu sahədə, həm başqa sahələrdə. Dünyanın hər bir ölkəsində heç kim qəzadan sığortalı deyil. Ancaq qəza lokal xarakter daşmalıdır. Bir stansiyada baş vermiş qəza bütün enerji sistemimizə çox böyük zərbə vurdu. Ona görə, çox ciddi araşdırmalar aparılmalıdır, günahkarlar məsuliyyətə cəlb edilməlidir. Bir daha qeyd etmək istəyirəm, elə bir tədbirlər planı hazırlanmalıdır ki, gələcəkdə biz bu qəzalardan və qəzaların törədə biləcəyi fəsadlardan özümüzü qoruya bilək”.

göstərmişlər. Onların çox uğurlu fəaliyyəti nəticəsində bu qəza demək olar ki, aradan qaldırıldı. Baxmayaraq ki, vətəndaşlara böyük əziyyət verildi, heç bir ağır hadisə baş verməmişdir.

Fövqəladə Hallar Nazirliyi təxliyə işlərini tez və düzgün şəkildə aparmışdır. Vətəndaşlar metrodan təxliyə edildi. Liftlərdə qalmış vətəndaşlar təxliyə olundu. Xilasedicilər çox uğurla fəaliyyət göstərdilər”.

Dövlət başçısı daxili işlər orqanlarının çox operativ şəkildə fəaliyyətə keçməsinə də qeyd edib: “İlk növbədə, asayişin qorunub saxlanması məsələləri gündəlikdə idi. Eyni zamanda, işıqforların işləməməsi nəticəsində böyük təhlükə var idi ki, şəhər nəqliyyatı idarəolunmaz vəziyyətə düşə bilərdi. Polis əməkdaşları yol kəsişmələrində uğurlu fəaliyyət göstərərək yol hərəkətini tənzimləyə bildilər”.

Onu da qeyd etməliyəm ki, Azərbaycan vətəndaşları bu məsələ ilə bağlı böyük məsuliyyət, böyük vətəndaş həmrəyliyi göstərmişlər. Bütövlükdə Azərbaycan cəmiyyəti bu çətin sınaqdan şərəflə çıxıb bilməmişdir. Fürsətdən istifadə edərək, bütün Azərbaycan vətəndaşlarına göstərdikləri dəstəyə, anlayışa və vətəndaş həmrəyliyinə görə təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Bilirəm ki, vətəndaşlar bir-birlərinə kömək göstərmişlər. Bu, bir daha onu göstərir ki, Azərbaycan cəmiyyəti çox yetkin

göstərən Rusiya və Gürcüstan tərəfinə öz təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Onlar belə bir vəziyyətdə bizə kömək göstərdilər. Bildiyiniz kimi, Azərbaycan bu ölkələrlə sıx əlaqələr saxlayır, bizim dostluq əlaqələrimiz var və hər hansı bir qəza baş verdikdə biz də kömək göstəririk, onlar da kömək göstərirlər. Bu, hesab edirəm ki, çox önəmli amildir və bir daha öz təşəkkürümü bildirmək istəyirəm”.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev deyib ki, elə bir tədbirlər planı hazırlanmalıdır ki, gələcəkdə biz bu qəzalardan və qəzaların törədə biləcəyi fəsadlardan özümüzü qoruya bilək: “Mingəçevirdəki İstilik Elektrik Stansiyasında baş vermiş qəza nəticəsində ölkəmizin enerji təchizatında ciddi problemlər yaranmışdır. Görülmüş operativ tədbirlər nəticəsində bir neçə saatdan sonra enerjinin verilməsi bərpa edilmişdir. Şəhər mənim Sərəncamımla məsələni araşdırmaq üçün Dövlət Komissiyası yaradılmışdır və komissiya öz işinə başlamışdır. Komissiya qarşısında bir neçə vəzifə qoyulmuşdur. Onların arasında əsas vəzifə məsələni araşdırmaq və qəzanın səbəblərini aşkar etməkdir. Eyni zamanda, komissiya günahkarları müəyyən etməli, onlara qarşı görüləcək tədbirlər haqqında təkliflər verməlidir və gələcəkdə belə qəzaların təkrarlanmaması üçün tədbirlər planı hazırlamalıdır.

Dünən axşam saatlarında

1905-06-cı illərdə erməni-müsəlman davasında kürd xalqının rolu

Əvvəli ötən saylarımızda ERMƏNİ XƏLİFƏSİNİN BÜTÜN KEŞİŞLƏRİLƏ BARIŞ ÜÇÜN MƏSCİDƏ GƏLMƏSİ

Xəlifə belə ki, gördü ermənilərin arvad-uşağı ağlaşa-ağlaşa töküldülər onun qapısına, tez durub kilsə paltarını geyib böyük xaçı, kilsələrin böyük keşişləri hər biri bir İncili əlinə alıb, kilsə paltarları əyinlərində, keşişlərin əllərində qiymətli bayraq, neçə ruslar qabaqda papaqları ağacın başında, naçalnik onların dalında və ermənilərin nümayəndələri bunların dalınca musiqi çala-çala gəldilər meydana doldular. Xəlifə qabaqca, keşişlər əllərində xaç və İncil və bayraqlar bir parası ağlaya-ağlaya məscid heyətinə daxil oldular ki, bizi əfv edin, bağışlayın.

Həmin gün müsəlmanların əyan-əşrəfləri və böyük alimləri müəyyən bir işlə bağlı məscidə gəlmişdilər. Mən də (Mir Möhsün Nəvvab) bir vacib işlə əlaqədar oraya gəlmişdim. Məscidin heyətinə çatanda qonşuluqdakı qapı açıldı. Əvvəl ordan naçalnik çıxdı və mənə yaxınlaşıb əlimdən tutaraq «izvinite» sözünü deyib daxil oldu. Onun arxasınca gələn erməni xəlifəsi də mənim əlimi sıxaraq «bağışlayın» deyib içəri daxil oldular. Bu zaman cənab Hacı Molla Hüseyn qazi təşrif gətirdi. Onların ardınca müsəlmanlar da məscidə daxil olub xəlifə və keşişlərlə görüşdülər. Bundan sonra xəlifə barışıq nitqinə başladı. Bir qədər sonra məsciddən çıxdılar. Cənab qazi və müsəlmanların əyanları da onlarla erməni meydanına tərəf yollandılar. Yənə qabaqda naçalnik və ruslar musiqi sədası altında erməni məhəlləsinə doğru hərəkət edirdilər.

Aman (sülh) bayraqlarından birini mən (Nəvvab) alıb iki ay məscidə saxladım. Sonra keşişlər gəlib həmin bayrağı geri istədilər. Cənab Nəcəfqu lu ağanın vasitəsilə həmin keşişlərdən bir qəbz almaqla bərabər, həm də bayraqla birlikdə məscidin qarşısında Əfrasiyabın şəklini çəkirdim. Bunu mən ermənilərin üstümüzə böhtan atmaması üçün əyani dəlil kimi çəkirdim.

Ermənilərin bu növ siyasətinə və hiyləsinə inanmaq, eləcə də sülh məramına bel bağlamaq olmazdı. Çünki neçə dəfə bu qərar ilə məsciddə, kilsədə və qazinin evində bütün keşişlər, xəlifənin özü və erməni əyanları toplaşaraq çoxlu nitqlər söyləmiş, xütbələr oxumuş və dostluqdan danışmışlar. Amma axırı yənə mənasız olub. Belə ki, onlar, yeni ermənilər öz fitnə-fəsadlarından əl çəkməyərək xalqın rahatlığını kəsib onları qırğına düşər etmişlər.

Üç gün bundan sonra cənab Şeyxülislam Şuşa şəhərinə təşrif gətirdi. Şəhər əhalisi onu böyük ehtiramla qarşıladı. Şeyxülislamı üç yüz atlı, hörmətli şəxslər, alimlər, erməni keşişləri və xəlifəsi, eləcə də erməni böyükkləri faytonlarda, otuz nəfər atlı kazaklar sursatları ilə birlikdə müşayiət edirdilər. Onlar şəhərə daxil olaraq

cənab qazinin evində qərar tutdular.

Elə ki, sabah oldu, yənə alimlər, seyidlər, əyan-əşrəflər, ermənilərin

Mir Möhsün Nəvvab

xəlifəsi, keşişləri və əyanları cənab Şeyxülislamın hüzuruna gələrək xoş gəldin etdilər. Bundan sonra Şeyxülislam buyurdu ki, ey erməni və müsəlman camaatı! Bir para başqa vilayətlərdə fitnə-fəsad işləri vəba xəstəliyi kimi yayılarkən məclislərdə və yığıncaqlarda mərifət əhli Şuşa qalasının erməni və müsəlman əhlinin mehriban dolanmağını misal gətirərək iğtişaş salanları məzəmmət edirdilər. Onlar Avropanın Paris şəhərində

olan xoş davranışı Qafqaz şəhərləri içərisində Şuşa əhalisinin mehriban münasibətləri ilə müqayisə edirdilər. Mənə məlumdur ki, siz iki tayfa, yeni erməni və müsəlmanlar keçmiş zamanlarda qardaş kimi dolanmısınız. Hətta Məlik Şahnəzərin qızı Hurizad xanımı mərhum İbrahim xan özünə halal övrət edib, qohum olublar. İndi sizdən sual edirəm: bu fitnə-fəsada nə bais olur?

Aranızda din-məzhəb davası, namus məsələsi yoxdur. Bəs nə üçün bir neçə şeytan cildinə girmiş insanların fitnə-fəsadına uyaraq bu qədər qanların tökülməsinə, malların tələf olub, mülklərin dağılmasına və yanmasına bais olursunuz? Qiyamət günü Allah-təalanın qarşısında bu bəd əməlləriniz üçün cavab verəcəyinizi unudursunuz? O, tezliklə zalım ilə məzlum arasında ədalətlə divan edəndir. Tövbə edib Allah yoluna qayıdın. Bir də belə fitnə-fəsadlar törətməyin. Fitnə-fəsad törətməyə çalışan bir para adamların sözüne qulaq asmayın. Onlar öz cahillikləri ilə sizin rahatlığınızı əlinizdən alıb, öz fitnələri ilə sizi qırğına verirlər. Bununla bir məqsədə və ali mərtəbəyə nail olmaq qeyri-mümkündür.

Xülasə, o biri gün səhər tezdən cənabi-Şeyxülislam məscidə təşrif

gətirdi. Yənə də erməni və müsəlmanlar məscidin ətrafına toplaşdılar. Şeyx həzrətləri burda da çıxış edərək onların bütün fitnə-fəsadlara son qoymalarını və mehriban dolanmalarını nəsihət etdi. Hərbi qubernator da camaata elan etdi ki, sizin aranızda gedən vuruşlara son qoymaq və hər iki tayfa arasında (erməni və müsəlman) sülhü bərqərar etmək üçün dövlət məni buraya qubernator təyin etmişdir. Hər hansı bir fitnə-fəsadda mən məzlumun tərəfində olub zalımı tənbeh edəcəyəm. Buna mənim səlahiyyətim var.

Burdakı çıxışlardan sonra onların hamısı erməni kilsəsinin yanına gəldilər. Burda da erməni xəlifəsi və qubernator çıxış edib, hamını fitnə-fəsadlardan əl çəkib əmin-amanlığı təmin etməyə çağırırdılar.

Din xadimləri və qubernator bu iki tayfa arasında sülh yaratmağa çalışdıqları vaxt xəbər gəldi ki Vəng tərəfdə ermənilər toplaşib müsəlman köçərilərinin yolunu kəsiblər. Belə ki, min nəfərəcən əlsiz-ayaqsız övrət-uşaq, qoca kişilər və onların heyvanları yığılıb o tərəfdə meşədə qalıblar.

Bu xəbər şəhərə çatan kimi, dərhal Ağdama və Bağlar əhlinə müxtəlif kağızlar yazıb göndərdilər. Dərhal altı yüzə qədər silahlı atıllar cəm oldular və üz qoydular Vəng tərəfə. Ermənilərin səngərlərinə bir güllə atımlıq məsafədə düşüb dəstələr təşkil etdilər. Ermənilər xəbərdar olan kimi qorxuya düşdülər və bir neçə erməni onları hüzuruna göndərdilər ki, müsəlmanların

oradan keçərək öz oymaqlarına tərəf yollandılar.

Həmin günün sabahı xəbər gətirdilər ki, erməni tayfası Əsgəran səngərlərinə girərək yolla gəlib-gedəni qəflətən güllə ilə vurub öldürür, yaxud yaralayrdılar. Həmin saat, yeni xəbər gələn kimi qubernatorun əmri ilə bir dəstə kazak Abbas bəy Talib bəy oğlunu götürüb Əsgərana tərəf yollandılar. Kazaklar Abbas bəy Talib bəy oğlu ilə bərabər, erməniləri həmin səngərlərdən çıxarıb dağıtdılar. Ermənilər isə Əsgəran səngərlərindən çıxarıldıqdan sonra onlar Xanabad kəndinə hücum edirlər. Onlar kənddə Həsənağa Süleyman xan oğlunun mülkünü, böyük və gözəl imarətlərini darmadağın edərək, mal-dövlətini talan etmişlər.

Bundan sonra ermənilər Badara kəndinə hücum çəkirlər. Onlar həkim Mirzə Allahqulu oğlunun evini hər tərəfdən mühasirəyə alaraq od vururlar. Bu zaman Mirzə Allahqulu oğlu öz övladları Cahangir bəy və Kərim bəylə bu əhvalatdan xəbərsiz içəridə işlə məşğul idilər. Ermənilərin bir qismi isə içəri doluşaraq Mirzə Allahqulu oğlunu və övladlarını, eləcə də nöqərlərini övrət-uşaqları ilə birlikdə qətlə yetirib mal-dövlətlərini talan etdilər.

ŞUŞA ŞƏHƏRİNİN ƏTRAFINDAKI KƏNDLƏRDƏ BAŞ VERƏN ƏHVALATLAR

Ermənilərin yuxarıda deyilən vəhşiliklərindən xəbər tutan kürdlər dərhal silahlanaaraq bir neçə yüz atlı ilə üz qoydular Minkənd, Xinzirək və başqa kəndlərin üstünə. Onlar bu kəndləri darmadağın etdilər. Ermənilərdən bir qismi öldü, bir qismi qaçıb canını qurtardı, başqa bir qismi isə tüfənglərini atıb təslim oldular.

O günün sabahı mənim (Mir Möhsün Nəvvabın) yanıma bir cavan kürd oğlanı gəlib xəbər verdi ki, biz müsəlmanlar cəm olub birdən yüz evdən ibarət olan Hərrad kəndinin üstünə hücum çəkdik. Bizim hücumun qarşısında tab gətirməyən ermənilər ələcsiz qalıb tüfəng və patronaşlarını atdılar və acizane şəkildə təslim oldular. Oğlan dedi ki, indi Qaladərəsinin üstünə hücum çəkmək məqsədi ilə hazırlıq görürük. Həmin oğlan bacardığı qədər boş gilizlər alıb apardı və dedi ki, orada yaxşı patron qayıran var. Verəcəyəm bu gilizləri doldursun, çünki lazım olacaq.

Həmin günlər cənab Şeyxülislam buyurdu ki, erməni tayfasından bir neçə mötəbər adam onun hüzuruna gəlsinlər. Həmin gün müsəlmanlar da oraya toplaşmışdı. Onlar gəldikdən sonra Şeyxülislam buyurdu ki, inşallah, sabah mən getməliyəm. Yənə də hər iki tayfaya nəsihət edirəm ki, burada əmin-amamlığı pozmayaraq, əvvəlki kimi yənə də bir-birinizə ehtiram ilə yanaşaraq qardaş kimi dolanasınız.

Ardı var

Səhifəni Hazırladı: Tahir Süleyman

gəlişlərinin səbəbini öyrənsinlər. Atıllar həmin ermənilərə bildirdilər ki, gəlmişik köçərilərin yollarını kəsənlərə layiqli cəza verək ki, bundan sonra bir də belə iş görməsinlər.

Ermənilər dedilər ki, biz onların yolunu kəsməmişik. Ola bilsin ki, köç tayfası bizim ermənilərlə dava ediblər və bunun nəticəsində bir-iki adam öldürdü. Xülasə, atıllar köçərilərin yolunu açdılar, onlar sərbəst gəlib

AZƏRBAYCAN TARİXİNDƏN SƏHİFƏLƏR

AZƏRBAYCANDA ŞƏDDADİ KÜRD DÖVLƏTİ

(Əvvəli ötən saylarımızda)

Qeyd edilənlərə əsasən belə bir nəticəyə gəlmək olar ki, I Fəzlin dövründə Araz üzərində tikilən körpü nəinki yalnız hərbi əhəmiyyətə malik idi, bu, eyni zamanda ölkənin hər iki tərəfi ilə zəruri olan rabitəni təmin etmək, ticarət əlaqələrini yaxşılaşdırmaq və karvan ticarəti üçün şərait yaratmaq məqsədiylə tikilmişdi. Fəzlin hakimiyyəti dövründə Gəncədə onun adına sikkə pul zərb etdirildi. Bu pulların nümunəsi zamanəmizə qədər qalmışdır. I Fəzlin Şirvanşah Məzyədilərlə olan qohumluq məsələsinə gəldikdə, göstərmək lazımdır ki, Fəzl Sitt adlı qızını Şirvanşah Mənuçehrə (1027-1034)ərə verərək onunla qohum olmuşdu. Lakin bu qadın əri Mənuçehri öldürərək onun qardaşı Əbu Mənsur Əliyə ərə getmişdi. Qohum və bəzən ittifaq yaratmalarına baxmayaraq Şəddadilərlə Məzyədilər arasında vuruşmalar da baş verirdi. Fəzl ibn Məhəmməd Arranda Şəddadilərin müstəqil dövlətini yaratmaq uğrunda fəal surətdə çalışmış, demək

hakimiyyətə 422 (noyabr 1031) –ci ildə onun oğlu və vəliəhdi Əbülfəth Musa ibn Fəzl keçdi (Yenə orada, səh. 17). Lakin "Səhayif əl-əxbar" əsərinin kənarındakı Şəddadilərin şəcərə siyahısında Əbülfəth Musanın səhvən Mərzubanın oğlu olduğu göstərilir (Münəccimbaşı. Səhayif əl-əxbar, II cild, səh. 506). Musa ibn Fəzl hakimiyyət başında uzun müddət qalmamışdır. Lakin Münəccimbaşının yazdığına görə, 1031-ci ildə, yəni Musanın hakimiyyət başına keçdiyi ildə ruslar Bakıya gəlmişdilər. Musa qoşun çəkərək onların üzərinə hücum etmiş və Bakı yaxınlığında vuruşaraq rusları öz torpaqlarından qovmuşdur (V. Minorski. Şəddadilər, səh. 17). Musanın hakimiyyəti dövründə Şəddadilər dövlətində baş verən hadisələr haqqında mənbələrdə başqa bir məlumata təsadüf edilmir. Yalnız Münəccimbaşının yazdığına görə Musanın oğlu Əbülhəsən əli Ləşgəri 425 (1033/4)-ci ildə atasının əleyhinə çıxaraq onu hiylə ilə öldürüb hakimiyyətə keçmişdi (Yenə orada, səh. 17-18). Münəcc-

özü və əhali sakit yaşaya bilmədi, oğuzlar və başqa düşmənlər ölkəyə hücum etdilər, qorxu və zəiflikdən Ləşgəri öz iqamətgahını bir qaladan digərinə köçürdü və 441 (1049/50)-ci ildə öldü (Yenə orada). II Ləşgərinin hakimiyyəti dövründə yaşamış böyük Azərbaycan şairi Qətran Təbrizi Gəncəyə gələrək, onun sarayında yaşamış və ona təqribən 15 qəsidə ithaf edərək, bu qəsidələrdə Ləşgərinə

yaradılmışdı- N. H.). Təbriz hakimi Rəvvadi əmir Vəhsudan 1040-cı illərdə Gəncəyə gəlmiş, Ləşgəri ilə saziş və ittifaq yaratmışdı. Qətran Təbrizi özü də bu zaman Gəncədə olmuş, iki hökmdarın Gəncədə olmasını göstərmiş və Gəncəni tərifləyərək "Gəncə indi cənnət bağçasına dönmüşdür"-deyə yazmışdır. Qətran Təbrizi Ləşgərinin Tiflis hakimi əmir Əbülfəzl Cəfər ibn Əli ilə dostluq və

rəvi Təbrizi. Göstərilən əsəri, III cild, səh. 23-24.) Qətranın yazdığı bu mədhnədə Əbülyüsrün adlısanlı bir şəxs olduğu göstərilir. Qeyd etmək lazımdır ki, "Qabusnamə"də hacib Əbülyüsr haqqında belə bir məlumat vardır. Bu əsərdə göstərilir ki, əmir II Fəzlun hacib Əbülyüsrü Bərdəyə sipəhdar göndərirdi. Əbülyüsr ona dedi ki, qış fəslə olmayınca gedə bilməyəcəkdir, çünki Bərdənin ab-

mədh etmişdir. Qətran Təbrizi Ləşgəriyə həsr etdiyi qəsidənin birində onu iki sülalənin, yəni Şəddadilərin və Sasanilərin nümayəndəsi kimi Bəhrəmi adlandırır və ona Sasani padşahları kimi olmağı arzu edir. Kəsreviyə görə Qətranın əsil mətnində bu Bəhrəmi deyil Mehrani olmalıdır. Qəsidənin surətini köçürənlər onu səhv olaraq Bəhrəmi yazmışlar. Bəlkə Ləşgərinin anası da arranşahlardan, yəni Mehranilərdən olduğu üçün Qətran onu Mehrani –deyə göstərmişdir. Ləşgərinin anası Şirvanşahların qızı olduğu üçün Qətran onu Bəhrəmi nəslinə mənsub etmişdir (Kəsrevi Təbrizi. Göstərilən əsəri, III cild, səh. 21). (Bizim fikrimizcə əslində Qətran Təbrizi Şəddadilərlə Sasanilərin eyni etnik kökə malik olduğunu göstərmişdir. Son dövrlərdə kürd tarixinin bir çox məsələlərinə dəyərli elmi məqalələr həsr etmiş Lətif Məmməd Mehranilərin kürd mənşəli olduğunu tutarlı elmi faktlarla sübut etmişdir. -N. H.) V. Minorski hesab edir ki, Ləşgərinin anası Şirvanşahların qızı idi (V. Minorski. Şəddadilər, səh. 45). Yuxarıda göstərdiyimiz kimi, Fəzl ilə Şirvanşahlar qohum idi. Güman etmək olar ki, ona görə də Qətran Ləşgəriyə müraciət edərkə deyir ki, "Sənin üçün Syuni nemətli olacaqdır, Şirvan ölkəsi sənin üçün Arran kimi bir ölkə olacaqdır". Başqa sözlə desək Qətran Ləşgəriyə deyir ki, "Arran, Syuni sənidir, Şirvan da sənin olacaqdır". Qətranın qəsidələrindən aydın olur ki, Ləşgəri Təbriz hakimi əmir Vəhsudan və Tiflis hakimi əmir Əbülfəzl Cəfər ibn Əli ilə dostluq və ittifaq yaratmışdı (Bu ittifaq Azərbaycanın qərb torpaqlarına göz dikən erməni-gürcü feodallarına və onları himayə edən Bizans imperiyasına qarşı

ittifaq yaratması haqqında yazdığı qəsidədə göstərir ki, "İndi şir ilə pələng yerdə mütəfiq oldu, İndi Günəş ilə Ay bir yerdə ittifaq etdi" (Bax: Kəsrevi Təbrizi. Göstərilən əsəri, III cild, səh. 27). Qətran Təbrizinin başqa bir qəsidəsindən məlum olur ki, Əbülfəzl Cəfər öldükdən sonra Ləşgərinin qızı ilə evlənmişdir. Bu qəsidədən görünür ki, Ləşgəri onu bəyənmişdi. Çünki "onun üzü insan lələsi, əli bahar buludu kimi idi". Bu "mübarək əhd" və "mübarək ittifaqdan" isə "dinin əsası qüvvətli oldu", habelə düşmənlərə zərbə endirildi. Qətran Gəncədən Təbrizə qayıtdıqdan sonra yenə də Ləşgəriyə qəsidə yazıb göndərir. Bu qəsidədə göstərir ki, "əgər hüzurə gəlsəm. ağam məni üzürlü sayar. Mən başqa padşahın divanında və sarayındayam" (Rəvvadilərin Təbrizdəki sarayı nəzərdə tutulur). Bundan sonra şair Ləşgəriyə mənsub olan "Ləşgərabadi" tərifləyir. Qətran Təbrizinin mədh etdiyi şəxslərdən biri də Ləşgəri zamanında Arranın sipəhdarı Əbülyüsrdür. Qətranın nəzm şəklində Təbrizdən Əbülyüsrə göndərdiyi məktubda Ləşgərinin sərkərdəsi, yəni Arran sipəhdarı Əbülyüsrün "düşmənin canını yaxıb yandırdığı" və dostun ürəyini işıqlandırdığı" göstərilir. Bu qəsidədən aydın olur ki, Qətran Gəncəyə gəldiyi zaman Əbülyüsr onu əzizləmiş, qayğısına qalmış və Ləşgərinin məclisinə aparmışdır. Gəncədə olduğu zaman Ləşgəri və Əbülyüsr şairə bəxşilər vermiş və Təbrizə yola düşəndə Əbülyüsr ona yol tedarük etmiş, onun getməsindən gəmgin olduğunu bildirmişdir. Ona görə də Qətran qəsidələr yazaraq Təbrizdən Əbülyüsrə və Ləşgəriyə göndərmişdir (Qətran Təbrizi, Divan. Təbriz, hicri-şəmsi, 1333, səh. 29-30, 54-56, 101-102; Kəs-

revi Təbrizi, Göstərilən əsəri, III cild, səh. 23-24.) Qətranın yazdığı bu mədhnədə Əbülyüsrün adlısanlı bir şəxs olduğu göstərilir. Qeyd etmək lazımdır ki, "Qabusnamə"də hacib Əbülyüsr haqqında belə bir məlumat vardır. Bu əsərdə göstərilir ki, əmir II Fəzlun hacib Əbülyüsrü Bərdəyə sipəhdar göndərirdi. Əbülyüsr ona dedi ki, qış fəslə olmayınca gedə bilməyəcəkdir, çünki Bərdənin ab-

havası çox pisdir, xüsusən yayda çox ağır olur. Söz uzandıqda əmir Fəzlun ona dedi ki, heç kəs əcali çatmadan ölməz, lakin bir şəxsin əcali çatmamışdırsa, həqiqətən o, yay zamanında Bərdəyə getməməlidir ("Qabusnamə", ikinci nəşri, Moskva 1958, səh. 209). Kəsrevi bu məlumata əsasən belə bir nəticəyə gəlir ki, II Ləşgərinin sipəhdarı olan və Qətran tərəfindən mədh edilən Əbülyüsr II Fəzlin dövrünə qədər yaşamış və 30 ilə qədər sipəhdar olmuşdur (Kəsrevi Təbrizi, Göstərilən əsəri, III cild, səh. 26). Qətranın II Ləşgərinin dövründə Gəncədə olduğu vaxtdan II Fəzlin dövrünə qədər 30 ildən artıq vaxt keçmişdir. Bundan başqa, Qətran Gəncədə olduğu zaman Əbülyüsr II Ləşgərinin sipəhdarı idi. Lakin "Qabusnamə"də göstərilən Əbülyüsr II Fəzlin hacibi idi. Fəzl onu Bərdəyə sipəhdar, yəni qoşunbaşçısı göndərmək istəyirdi. Göstərilənləri nəzərə alaraq güman etmək olar ki, II Fəzlin dövründə "Qabusnamə"də adı çəkilən Əbülyüsr, Qətranın mədh etdiyi sipəhdar Əbülyüsr deyil, bəlkə də onun oğludur. Burada tarixi nöqtəyənəzərdən maraqlı sayılan məsələ şəxslərin eyniliyi və ya ayrılığı məsələsi deyil, bəlkə də Şəddadilərin dövlət quruluşu, qoşun və onun kimlər tərəfindən necə idarə edilməsi məsələsidir. Qətran Təbrizi və "Qabusnamə"dən götürülən misallar qeyd etdiyimiz məsələləri tamamilə aydınlaşdırmaq üçün kifayət deyildirsə də lakin Şəddadilər dövlətində qoşun başçılarına sipəhdar deyildiyi, dövlətin vilayətlərdə saxladığı qoşunların sipəhdarlar tərəfindən idarə edildiyi, habelə Şəddadilərin Bərdədə qoşun saxladığı aydın olur.

(ardı var)

Səhifəni hazırladı:
Namiq Həsənov

olar ki, bu dövlətin yaranmasında birinci təşəbbüs onun tərəfindən irəli sürülmüşdür. Fəzl 375 (985/6)-ci ildən 422 (1030/1)-ci ilə qədər, yəni 47 il hakimiyyətdə olmuş (V. Minorski. Şəddadilər, səh. 45, 77), Fəzl ibn Məhəmməddən sonra

cimbaşı II Ləşgərinin qatil, çox xəbis və pis etiqadlı bir adam olduğunu, hətta atasının girovunda olan bir qadınla evləndiyini göstərir (Yenə orada, səh. 18). Müəllif sözüne davam edərək yazır ki, onun 15 illik hakimiyyəti dövründə

Kürd tarihi, coğrafyası, dili ve kültürü

Kürt dili ve kültürü kuvvetle muhtemeldir ki – birçok arkeolog bu görüşü paylaşmaktadır – Zagros -Toros eteklerinde neolitik devrimi ilk başlatan dil ve kültür olarak zamanla tüm Hint-Avrupa kökenli dil ve kültürlerin temelini teşkil etmiştir.

Bu kadar kadim bir halk ve köklü bir kültüre sahip olan bir millet neden hala 21. yüzyılda devlet değildir sorusunu kendine sormadan edemiyor insan.

İnsanlığın Afrika'da doğduğu, dünyaya yayılma merkezinin ise Toros-Zagros kavisi olduğu söylenmektedir. Mezopotamya'ya varış yüz binler öncesine dayanıyor.

Kürt dili ve kültürü kuvvetle muhtemeldir ki – birçok arkeolog bu görüşü paylaşmaktadır – Zagros -Toros eteklerinde neolitik devrimi ilk başlatan dil ve kültür olarak zamanla tüm Hint-Avrupa kökenli dil ve kültürlerin temelini teşkil etmiştir.

Kendi oluşumunu ise MÖ önce 15.000-10.000 yıllarına götürebiliriz. 4. Buzul döneminden çıkışla MÖ 20.000-15.000 ile birlikte alanın en otokton, yerli kültürü ve olarak şekillenmesi kuvvetle muhtemeldir. Kürt etnisitesi MÖ 6000'lerde iyice ayırt edilmektedir. Uygarlığın doğuşuna yol açan Zagros-Toros sisteminin birleştiği kavis yani "verimli hilalin merkezi" üretkenliği bu sefer uygarlık merkezi Mezopotamya dışına taşırmada gösterecektir. Ardarda gelişen Sümer, Babil ve Asur dönemlerinde uygarlık merkezi hep Dicle ve Fırat arasındadır.

Kürdistan teriminin temelinde "KUR" kelimesi yatmakta olup Sümer kökenlidir. Sümercede "KUR" Dağ demektir "Tİ" eki aidiyeti ifade eder böylelikle "KURTI" kelimesi ortaya çıkmaktadır yani dağılırlar, dağılı halk anlamına gelmektedir. Bunun tarihini MÖ 3000 lere kadar geriye götürebiliriz.

Kürtler tarih sahnesine ilk defa Hurriler adıyla MÖ. 3000-2000 yılları arasında tarih sahnesine çıktıklarını görmekteyiz. Sümerler orman ve madenleri, Hurri boyları ise uygarlık nedeniyle binlerce yıl karşılıklı saldırma korunma mücadelesine gitmişlerdir. Kürtlerin etnik olarak Hurrilere dayandığı tezi etimolojik, etnolojik, arkeolojik ve antropolojik verilerle kanıtlanmıştır.

Özellikle de etnik olarak modern insanların otantik akrabaları arasındaki bağlantıyı kanıtlayan etimolojik alandaki veriler, Hurrice ile Kürtçe arasındaki dilsel aynılığı açıklığa kavuşturmuştur. Kürtlerin etnik olarak Hurrilere dayandığı gerçeği, sadece etimolojik alanla, yani dil bilimi ile sınırlı kalmıyor. Örneğin etnografik olarak da Hurrilerin o dönemde yaşadıkları coğrafyanın sınırları içerisinde bugün Kürtler yaşamakta olup, Hurrilere ait maddi kültür olarak ta benzer özellikleri farklılaşarak da olsa hala bağrında taşımaktadır.

Yine etnolojik olarak tarihsel süreç içerisinde Hurrilerin sırasıyla nasıl Gutilere, Mitaniilere, Urartulara, Kassitlere, Medlere ve modern Kürtlere dönüştükleri ve günümüze kadar geldiklerini de dilsel, kültürel ve coğrafik olarak gözlemlenmeye gayet mümkündür. Peki Hurriler ne zaman tarih sahnesine çıkmışlardır?

Hurrilerin ortaya çıkışı

Proto-Kürt Hurriler, neolitik devrimin çekirdek bölgesinin, yani Verimli Hilal, yukarı Mezopotamya ve coğrafik olarak büyük oranda bu iki coğrafik alanı içine alan Kürdistan bölgesinde yaklaşık olarak M.Ö. 5-6 bin yıl-

larında ortaya çıkmışlardır. Bu tarihlerde halen neolitik kültür özlü topluluklar baştadır. Şu ana kadar bunun aksi yönde değiştirecek, başka bir coğrafyada ve bu tarihlerden önce neolitik devrim izlerine rastlanılmamıştır.

Özellikle Tell Halaf kültür katmanı neolitik devrimi zirvesini yansıtırken, ortaya çıktığı coğrafyanın Kürdistan olması (bugünkü Şirnak'a bağlı Habur yakınlarında) bütün arkeolog ve antropologların gözünü Kürdistan üzerine çevirmiştir. O döneme ait bazı yerleşim alanlarında halen arkeolojik kazı çalışmaları devam ediyor. Bunların en zengin verili (kanıtı bol olan) olanı Tell Halaf kültür alanıdır. Tell Halaf kültürü ilk köy mimarisi, zengin ve gelişkin tekni-

araç-gereç, ilk toplumsal düzen, çanak-çömlek ve ekonomik toplumun ortaya çıktığı bir kültürel kimlikten dolayı, dünyada ilk olma unvanına sahiptir.

Kültürel yapı ve dil

Hurriler özellikle de Tell Halaf kültürünün gerçekleşmesinde belirleyici rol oynamışlardır. Ayrıca Tell Halaf kültürü, Hurrilerin yerleşik oldukları coğrafik merkezde ortaya çıkmıştır. Zaten Hurrilerin ortaya çıktığı M.Ö. 5000 yıllarında Kürdistan'ın tümünde yerleşik tek halktı. Yani Tell Halaf kültürünün gerçekleşmesi Hurriler'den bağımsız düşünülemez. Kaldı ki Hurriler yer yüzünde ilk dilsel ve kültürel olarak belirginleşen birkaç topluluktan biridir. Dolayısıyla Tell Halaf kültürünün ortaya çıktığı tarihlerde, Hurriler belirginleşmiş ve Tell Halaf kültürünün ortaya çıktığı merkezde ve çevrelerinde yerleşik bir topluluktur. Hurrilere ait belgelere M.Ö. 5000 yılında, Tell Halaf kültürünün çıkış merkezinde ve çevrelerinde rastlanırken, bu tarihlerde başka topluluğa ait belgelere daha rastlanılmamıştır. Örneğin en eski topluluklar olarak kabul edilen, Elam, Sümer ve Semitik gruplara ait belge ve bulgulara ancak M.Ö. 4000-3000'lerde rastlanabilmektedir.

Hurriler neolitik kültür özlü topluluk olup, belirginleşme tarihleri M.Ö. 6000-5000 yıllarına denk geliyor. "Yapılan araştırmalarla Hurrilere ait oldukları anlaşılan ve MÖ. 5000 ile 4000 yılları arasında ait taş ve kemiklerden yapılmış aletler Gorgiyen'in kuzey batısında bir mağarada bulunurlar. Yine, Hurrilere ait Babab Derviş ve Meyana tepede bulunan çeşitli eserler MÖ.4000 yıllarına aittir. Malatya çevresinde yaşamakta olan Hurri halkının MÖ. 5000 ile 3000 yılları arasında taş devrini yaşadıkları, Aslantep'e'de yapılan kazılar neticesi bulunan taşlarda yapılmış aletlerden anlaşılmıştır. Yine bu bölgedeki Hurri halkının MÖ. 3000 ile 2000 yılları arasında maden devrine geçtikleri bu

döneme ait yapılmış bronz eşyaların bulunmasıyla açıklık kazanmıştır. MÖ. 3000 yıllarında Hurrilere ait bulunan renkli seramiklerden MÖ. 3700 ile 3500 yılları arasında yapıldıkları anlaşılmıştır. Bulunan bu seramiklerle Tell Halaf ta bulunanlar aynı özellikleri taşımaktadır.

Temel toplumsal form olarak Aşiretçilik

Aşiretleşme sürecini yakından izlemek için Hurrilere bakmakta yarar vardır. Çünkü bu süreç en iyi Hurriler şahsında yaşanmıştır. Otokton bir halk olması bundandır. Aşiret yaşantısından önce kabile yaşantısı hakimdir. Kabile yaşantısı da; neolitik devrimle beraber insanların tarım ve hay-

geçip halklaşmaya doğru ilk adımını attıktan sonra aşiretsel yaşam tarzından, düzeninden diğer halklar gibi öyle kolay kurtulup başka toplumsal düzenlere geçiş yapmamışlardır. Bu bağlamda Kürt halkı gerçek anlamda sosyal, siyasal ve ekonomik olarak çözümlenmek isteniyorsa mutlaka aşiret olgusu anlaşılmalı ve doğru çözümlenmelidir. Halen Kürt halkının toplumsal yapılanmasında aşiretçilik siyasal, sosyal ve ekonomik gelişmelerde belirleyici rol oynamaya devam ediyor. "Aslında tarih boyunca aşiretçilik Kürtlerde iki yönde rol oynamıştır. Birincisi, Kürt toplumunun, uygarlık sahnesinden çekilişini önlemiş, günümüze taşımıştır. İkincisi, toplumun özgür gelişimi yönünde ayak bağı olmuş, birlik ve beraberliğe yol vermemiştir. Bu nedendir ki büyük Kürt ironisi aşiret olgusudur. Hep Kürtlerin neden devletleşmediği tartışıldı. Bunun çok fazla nedeni vardır. Ama Kürtlerin neden tarih sahnesinden çekilmediğinin tek nedeni örgütlenme biçimleri olan aşiretçiliktir.

Yoksa başka türlü yok olmaları, tarih sahnesinden çekilmeleri kaçınılmazdı. Eğer Kürtlere yönelik yapılan onca katliam ve asimilasyonist politikalar rağmen Kürtler halen ulusal özelliklerinden uzaklaşp yok olmasılarsa bunun tek geçerli sebebi alıntıda da belirtildiği gibi aşiret yapılanmasının güçlü olmasındandır. Kaldı ki aşiret bağlılığı, birliği, dayanışma ve yardımlaşması çok güçlüdür.

İdari yapı

Hurrilerin görülmesi gereken bir diğer yönü bir devlet yapılanması olmayıp, toplumsal bir öze sahip olmasıdır. "Toplumsal örgütlenmenin belirgin modeli olan kabile-aşiretçilik devletleşmeyi önceleyen bir aşama değildir. Bu tip örgütlenmelerin en yüksek modeli aşiret konfederasyonlaşmasıdır.

Bunun sebebi doğal toplum özlü olmalarındandır. Ve örgütlenme ilişkileri kan bağına dayalıdır. Siyasal bir örgütlenme modeline pek gidilmez. Konfederasyonlaşmaya gitmeleri de ancak zorunlu koşullar ortaya çıktığında tercih edilir. Örneğin aşiret özlü topluluklarına farklı merkezi uygarlık güçlerinin saldırı düzenleyerek, bu yönlü ilk emperyalist yayımları devletlerin çevre topluluklara hakimiyeti altına almak isteyip; aşiret düzeninde yaşayan toplulukların ekonomik, sosyal ve siyasal yaşantılarının en önemlisi de özgürlükleri için tehdit olmaya başlayınca, merkezi yapılanmaya gitmek zorunda kalmışlardır. Bunun üst yönetim organizasyonu ise aşiretler arası konfederasyonlaşmadır.

Böylelikle aşiretler güç birliği yapıp erimekten, yok olmaktan kurtulmuşlardır. Konfederasyonlaşma süreci MÖ. 2500 yıllarında merkezi uygarlığın temsilcisi olan Akad hanedanlığıyla beraber başlamıştır. Bu süreç, merkezi uygarlık güçleri ile çevre toplulukları arasında çelişkilerin başladığı bir dönemdir. Ve bu aynı zamanda köleciliğin de kurumsallaşmaya başladığı tarihi süreçlerdir. Bu süreçte kölecilik Akad devleti proto-Kürt Hurrilerin yaşadıkları Kürdistan'a saldırılar düzenleyip, buralarda yaşayan toplulukları hakimiyete altına almak isteyince, Hürri aşiretleri Guti adıyla M.Ö. 2300 yıllarında, bir aşiretler konfederasyonu kurarak Akadlara

karşı kendilerini korumaya başlamış, yaklaşık MÖ. 2250'de de Akadları yenerek yerine yüz yıl süren bir devlet kurmuşlardır. Fakat bundan önceki süreçlerde Hurriler devletleşmeye çok fazla ihtiyaç duymamışlardır. Proto-Kürtler, MÖ. 6000'lerden MÖ. 2500 yılları arasında Kürdistan'ın tümünde komunal özlü topluluklar olarak yaşamışlardır. Komşu topluluklar tarafından kendilerine yönelik herhangi bir saldırı gerçekleşmediği gibi kendileri de başka topluluklara karşı saldırıya geçmemişlerdir.

Hurriler ve merkezi uygarlık

Ayrıca Hurrilerde, o tarihlerde devlet ve sınıfsallığa dayalı hiyerarşi gelişmediği için baskı ve zor aygıtı da pek gelişmemiştir. Eşitlikçi, özgür yaşama dayalı, komünalite tarzı esas olanıdır. Kürdistan'ın tümünde toplumsal yaşam böyle olduğu için devletleşme durumu yaşanmamıştır. Daha doğrusu bunun oluşabilmesi için koşulları yok. Buna rağmen Hurriler ekonomik, sosyal ve siyasal olarak kendilerine yeten bir konumdaydılar. Örneğin tarım ve hayvancılık toplumun geçim kaynağıydı. Kürdistan'da neden devletleşmenin gerçekleşmediğine değinmişken, Hurriler ile Sümer arasındaki ilişkileri de çözümlenmek yararlı olacaktır. Çünkü Hurriler'in merkezi bir yapıya kavuşmaması yani devletleşmemesinin bir diğer sebebi de merkezi ihtiyaçlarını Sümerler üzerinden karşılamalarıdır. "Hurriler'in, Sümer uygarlığıyla komşulukları ve neolitikin sahibi olmaları nedeni ile çok yakın akrabaları mevcuttur. Dil yapılarında ve bir çok kelime de ortaklık sözkonusudur. Bunun çok erken dönemde, daha sonra Sümerler kuruluş aşamasındayken geliştiği de kabul gören bir görüştür. Bir anlamda Sümer şehir alanları ile Hurri tarımsal alanları doğal bir ittifak durumu yaşamaktadır. Tanrıça İnanna mitolojisinde de Gılgamış destanında da bu gerçeğin izlerine güçlü bir biçimde rastlanmaktadır. Yani Hurrilerin merkezi uygarlığı bir nevi Sümerdir. Aynı bir merkez kurma ihtiyacını güçlü bir biçimde duymamaktadır. Çünkü yani başında bu ihtiyacını gören merkez dururken, yeni bir tane kurmanın gereği yoktur. Günümüze kadar bu anlayışın izlerini güçlü bir biçimde yaşamaktayız. Oynanan rol yanı başında merkezleşmiş siyasi güçlerin, eyaleti, otonomisi, federesi olma biçimindedir. Bugün bu alanda yaşanan bu gerçekliğin daha tarihin başlangıç yıllarında bir temele dayandığı anlaşılabilir durumundadır.

Dolayısıyla bu tarihlerde Kürdistan'da yaşayan proto Kürtlerde yönetsel anlamda merkezi bir yapıya sahip olmanın çok köylülük ve köysel yerleşmiş daha fazla ön planda olmuştur. Genel olarak günümüzde Kürtlerin köy yaşam biçimi de kaynağını bu tarihlerden almaktadır. Kürtler de yaşanan bir çok gerçeklik kaynağını o dönemdeki protoKürtlerden ve bütün neolitik özlü topluluklardan almaktadır. Hurri uygarlığının izleri günümüze kadar gelmiştir. Bu izlerin örneklerine maddi kültürde, dinde, mitolojide rastlıyoruz. Hurri öğeleri Kürdistan'ın yer ve aşiret adlarında bile izlenebilmektedir Kürt aşiretlerinin yaklaşık üçte ikisinin adları Hurri dilinden gelmektedir.

Fecri Dost - Aryen Haber

Erbil'de yoğun koalisyon trafiği

Iraklı siyasi gruplar Fetih ve Yasa Devleti heyetlerinin temasları sona ermeden, Sairun Koalisyonu, Zafer Koalisyonu ve Sünni grupların temsilcilerinin de Kürdistan'a geleceği bildirildi.

Shafaq News'in haberine göre, Mukteda es-Sadr öncülüğündeki Sairun Koalisyonu, Irak Başbakanı Haydar Abadi'nin Zafer Koalisyonu ve Sünni gruplar da kurulacak hükümetle ilgili temaslarda bulunmak üzere Kürdistan'a geliyor. Erbil'i ziyaret edecek sözkonusu heyet Kürtler ile Parlamento'da en büyük grubu ve hükümeti oluşturmak için müzakerelerde bulunacak.

Fetih ve Yasa Devleti heyetleri dün Başkan Mesud Barzani ve Kürdistan Yurtseverler Birliği (YNK) yetkilileriyle görüşmüştü. Fetih ve Yasa Devleti temsilcileri, Başkan Barzani'ye, siyasi sürecin, 2003 sonrasındaki gibi olması gerektiğini ifade etmişti. **Nerina Azad**

Allavi'den Kerkük çıkışı: Yüzde 50'den fazla

Irak Ulusal İttifakı Başkanı İyad Allavi, "Kerkük'te oyların tekrar sayılmasından sonra yüzde 50 sahtekarlığın arttığı görülüyor" dedi.

Irak yüksek Seçim Komisyonu dün yaptığı açıklamada, Kerkük'te oyların elle sayılmasının tamamlandığını,

tüm bileşenlerin ve partilerin temsilcilerinin de bu süreçte yer aldığını açıklamış, pusula sayımının Birleşmiş Milletler (BM) görevlilerinin denetiminde yapıldığını kaydetmişti. Aynı zamanda Irak Cumhurbaşkanı Yardımcısı da olan İyad Allavi, konuya ilişkin Twitter hesabında yaptığı paylaşımda şu ifadeleri kullandı:

"Kerkük'te oyların tekrar sayılmasından sonra yüzde 50 sahtekarlığın arttığı görülüyor. Bu durum halka karşı seçimlerde büyük bir oyunun oynanarak suç işlendiğini gösteriyor. Bu duruma sessiz kalınmaz."

Kerkük'te 522 sandıkta şikayet sonucu oyların elle sayılması kararı alınmıştı. Kentteki Arap ve Türkmenler Kerkük'te "büyük sahtekarlığın" yapıldığını açıklarken, Kürdistan yurserverler Birliği (KYB) yetkilileri söz konusu iddiaları yalanladı. Irak Parlamentosu'nda 9'u azınlıklara ayrılan kota olmak üzere toplam 329 sandalye bulunmakta. Irak ve Kürdistan Bölgesi'nde 12 Mayıs'ta gerçekleşen seçimlerde İyad Allavi'nin lideri olduğu Irak Ulusal İttifakı 21 sandalye kazandı. **Nerina Azad**

Cerablus'ta patlayıcı yüklü 2 araçta patlama

Halep şehrinin doğusunda bulunan Cerablus'ta bir kliniğin yakınında park etmiş olan bomba yüklü iki aracın patlaması sonucunda 18 kişi yaralandı. Patlamanın meyana geldiği civarda binaların hasar gördüğü, yaralıların hastanelere götürüldüğü belirtildi.

Sivil savunma ekiplerinin patlamanın sebep olduğu yangını söndürme çalışmalarını yürüttüğü kaydedildi.

Sivil savunma görevlilerinin yaralıları kurtarma çalışmaları sırasında bir çocuğu yıkıntılar arasından canlı olarak kurtardığı belirtildi. Saldırıyı henüz üstlenen olmadı. Cerablus, 2016 yılında Türkiye ve Özgür Suriye Ordusu'nun (ÖSO) başlattığı Fırat Kalkanı operasyonu çerçevesinde kontrol altına alınmıştı. **Nerina Azad**

Başkan Barzani önderliğinde toplanan PDK'den seçim kararı

Bu sabah Pirmam'daki parti merkezinde PDK Genel Başkanı Mesud Barzani başkanlığında toplanan PDK yönetim kurulu bir dizi karar aldı.

Yapılan toplantıda PDK Kürdistan Parlamentosu seçimlerinin zamanında (30 Eylül) yapılmasını desteklediklerini açıkladı.

PDK Yönetim Kurulu bu çerçevede Kürdistan seçimine hazırlık çalışmalarının startını verdi. Toplantıda ayrıca geçtiğimiz yıl şehit düşen PDK Politbüro üyesi Fereydün Ciwanroyi'nin yerine Arif Teyfûr'u atandığı bildirildi.

Toplantı ardından basın mensuplarına açıklamalarda bulunan PDK Sözcüsü Mahmud Mihamed, "Irak'ta hükümet kurma çalışmaları ve 30 Eylül'de yapılacak Kürdistan parlamento seçimlerini masaya yatırdık. Seçimlerin zamanında yapılması gerektiğini düşünüyoruz. Diğer siyasi partilerle bu temelde görüşmelerimiz devam edecek" dedi.

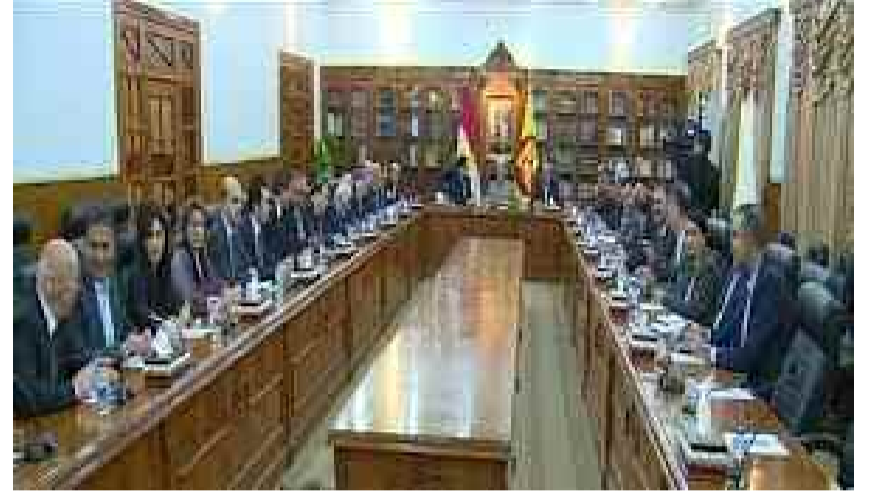
Seçimlerin ertelenmesine yönelik taleplere de değinen Mahmud Mihamed, "Biz PDK olarak, seçimlerin zamanında yapılmasını, parlamentonun aktifleşmesini ve mevcut sorunların parlamentoda çözülmesinden yanayız" ifadelerini kullandı.

Mihamed ayrıca PDK'nin Bağdat'ta hükümet görüşmelerine katılan heyetinde bir dizi değişikliklere gidildiğini kaydetti.

Irak'ta oluşturulacak yeni hükümetin gerçek ortaklığı ve anayasanın uygulanması

er istedikleri sonucu seçimde elde etmeyince PDK ile YNK'nin oluşturduğu ortak heyete katılmaya yanaşmadı. Bu tavır ne onların ne de Kürdistan halkının çıkarına değildir" dedi.

PDK'li Mahmud Mihamed Irak

çerçevesinde gerçekleştirilmesi gerektiğini fade eden PDK Sözcüsü "Toplantıda ayrıca YNK ile ortak bir heyet ile Bağdat'ta hükümet müzakerelerine katılmayı kararlaştırdık. PDK-YNK arasında gerçekleşecek müzakereler sonrası Bağdat'taki program belirlenecek. Seçim öncesi ve sonrası da diğer siyasi partilerle ortak bir heyet oluşturmak için çok çaba gösterdik. Anacak bazı siyasi partil-

Cumhurbaşkanlığı konusunun taraflar arası müzakere edilmesi gerektiğini belirterek "Şimdiye kadar cumhurbaşkanlığı bir siyasi partinin elindeydi. her daim bu partinin elinde kalacak diye bir kaide bulunmuyor. Bu konuda partiler arası görüşme olmalı. Bir kez daha diğer partilerden daha fazla cumhurbaşkanlık makamına aday göstermeyi PDK hak ediyor" şeklinde konuştu. **Nerina Azad**

HDP'li vekil bugün yemin edemeyecek

24 Haziran seçimlerinde Halkların Demokratik Partisi (HDP) Hakkâri milletvekili seçilen Leyla Güven cezaevinden tahliye edilmediği için bugün parlamentodaki yemin törenine katılmıyor.

Üven'in avukatı Reyhan Yalçındağ Baydemir, müvekkilinin mazbatasını aldığını ve Türkiye Büyük

tahlili edilmesi lazımdı. Türkiye'nin imzacısı olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne ek protokol da bunu emrediyor. Ama hukuksuz bir şekilde bu hakkı ihlal ediliyor" dedi.

Avukat Yalçındağ Baydemir, 2011'de düzenlenen genel seçimlerde de 7 milletvekilin cezaevin-

olduğunu söyledi.

Avukatı, Leyla Güven ile ilgili hazırlanan dosyadan tutuklu yargılanmasına gerektirecek bir dosya olmadığını da belirtti.

Reyhan Yalçındağ Baydemir, TBMM'nin, Güven'in tahliye edilmesi konusunda harekete geçmesi gerektiğini belirterek, önümüzdeki günlerde Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuruda bulunacaklarını söyledi. İddianamede, Güven hakkında "silahlı terör örgütünü kurma ve yönetmek", "terör örgütü propagandası yapmak" ve "2911 sayılı yasaya muhalefet" suçlarından 17 yıl 6 aydan 31 yıl 6 aya kadar hapis cezasına, mahkûmiyeti halinde Türk Ceza Kanunu'nun ilgili maddesinde öngörülen hak yok-sunluklarına hükmedilmesine karar verilmesi isteniyor.

Afrin operasyonu konusundaki açıklaması ve paylaşımlarına ilişkin yapılan soruşturma kapsamında 22 Ocak'ta gözaltına alınan Güven'in, 31 Ocak'ta çıkarıldığı nöbetçi Sulh Ceza Hâkimliği'nce tutuklanmasına karar verilmişti. **Nerina Azad**

Millet Meclisi'nde (TBMM) kayıt işlemlerini yapıp, yurttaşlar adına Anayasa faaliyetlerine katılması gerektiğini ifade etti. Yalçındağ, "Müvekkilimin Anayasa gereğince

den seçildiğini ve o zaman verilen Anayasa Mahkemesi kararı ile parlamentoya geçtiklerini anımsatarak, bugün tutuklu olan milletvekillerinin de aynı durumda

Yıkılan Newroz Anıtı'nın yerine saat kulesi!

Nusaybin'de belediyeye atanan kayyım tarafından yıkılan Newroz Anıtı'nın yerine saat kulesi dikildi.

Newroz Bulvarı'nda bulunan, 16 kişiyi sembolize eden kurşunlanmış eller ve Newroz'u temsil eden meşalelerin de yer aldığı anıtın yerine beyaz bir saat kulesi dikildiği öğrenildi. Mardin'in Nusaybin İlçe Belediyesi'ne kayyım olarak atanan İlçe Kaymakamı Ergün Baysal geçtiğimiz Mart ayı sonlarında, 1992 yılında kentte yapılan Newroz kutlamaları sırasında yaşamını yitiren 16 kişinin anısına yapılan Newroz Anıtı'nı yıktırmıştı. Demokratik Bölgeler Partili (DBP) belediyelere atanan kayyımlar daha önce de birçok anıtı yerinden sökerek yerlerine saat kuleleri dikmişti. Mardin'in Kızıltepe ilçesinde evinin önünde babası ile

birlikte öldürülen Uğur Kaymaz'ın kaldırılan heykelinin yerine kayyım atanan Kızıltepe Belediyesi tarafından saat kulesi dikilmişti. **Nerina Azad**

Selahattin Demirtaş'ın Şarkısı

Kürlerin, Kürd aydınlarının, Kürd siyasetçilerinin bu konudaki tutumları elbette çok önemlidir. Bunların çok önemli bir kısmı da Kürdçe konuşmayarak, yazmayarak, Kürdçe öğrenmeyerek, çocuklarına, Kürdçe öğretmeyerek, çocuklarının, Kürdçe öğrenmesini, konuşmasını sağlayacak bir ortamın oluşmasını sağlamayarak, her alanda, Türkçe kullanarak, devletin bu politikalarına, uygulamalarına büyük bir katkı sunuyorlar. Halkın sesi ve tarihi de bu süreçte siliniyor.

Selahattin Demirtaş, bugüne kadar birçok öykü yayımladı. Şiirler yayımladı. Öykülerinin Seher (Dipnot Yayınevi, 2017, Ankara) isimli bir kitapta topladı. Son olarak da Korkma başlıklı bir şarkı besteledi. Şarkının sözleri de, müziği de kendisine ait. Bu ürünlerin hepsi de Türkçe. Korkma şarkısının sözleri de, müziği de Türkçe.

Bu şarkının sonunda, Selahattin Demirtaş, halka, şarkısının beğenilip beğenilmediğini de soruyor. Şarkısının beğenilip beğenilmediğinin mesajla kendisine iletilmesini istiyor. Ben de Selahattin Demirtaş'ın iyi niyetine sığınarak bu ürünlerle ilgili düşüncelerimi, duygularımı belirtmek istiyorum.

Kürtlerin, Kürdçe'nin, Kürdistan'ın durumunu anlatmakta kullanılan birçok kavram var. Bunlardan biri de 'sesi ve tarihi silinmiş bir halk' kavramıdır. Örneğin, çevirmen Caroline Strckert'in, Haydar Karataş'ın, 'Ejma'nın Rüyası kitabının, (Notabene, Eylül, 2017) arka kapağında yer alan, Kürdleri tanımlayan cümlesi böyle...

Bir halkın sesi ve tarihi nasıl silinir? Bu, çok bilinen, incelenen bir konudur. Ayrıca, hala incelenmesi gereken bir konudur. Bu konuda, Türk, Arap ve Fars devletlerinin politikalarını, bu politikaların nasıl uygulandığını yakından biliyoruz. Bu politikaların esasının asimilasyon olduğunu da biliyoruz. Asi milasyon politikasının, uygulamasının esası da şudur. 'Bir Kürde, Türk olarak herşey, Kürd olarak hiçbirşey'...Bu devletler, devletin ideolojik baskı araçlarını ve zorlayıcı baskı araçlarını sistemli bir şekilde, kararlı bir şekilde uygulayarak asimilasyonu gerçekleştirmeye, asimilasyona karşı direnmeye çalışanları da fiziki imha yöntemleriyle, sürgünlerle, yerlerinde yurtlarından ederek, etnik temizlik yaparak vs. yok etmeye çalışıyorlar.

Kürlerin, Kürd aydınlarının, Kürd siyasetçilerinin bu konudaki tutumları elbette çok önemlidir. Bunların çok önemli bir kısmı da Kürdçe konuşmayarak, yazmayarak, Kürdçe öğrenmeyerek, çocuklarına, Kürdçe öğretmeyerek, çocuklarının, Kürdçe öğrenmesini, konuşmasını sağlayacak bir ortamın oluşmasını sağlamayarak, her alanda, Türkçe kullanarak, devletin bu politikalarına, uygulamalarına büyük bir katkı sunuyorlar. Halkın sesi ve tarihi de bu süreçte siliniyor.

Bunun, Türk diline, Türk kültürüne hizmet olduğu açıktır. Türk aydınlarının, yazarlarının, siyasetçilerinin büyük bir kısmı, bu tutumundan dolayı Selahattin Demirtaş'a övgüler düzüyorlar.

Bunu anlamak mümkündür. Fakat, bu becerilerinden dolayı, Kürdlerin önemli bir kısmı da Selahattin Demirtaş'a alkış yapıyorlar. Bunu anlamak ise mümkün değildir. Halbuki, Selahattin Demirtaş'ı 'Neden kendi ana dilinle yazmıyorsun?' diye eleştirmek çok daha önemli bir tutumdur. İşte bu tutum, asimilasyonun yaygınlığını ve derinliğini göstermektedir.

'Dil çok mu önemli 'diyenler olabilir. Elbette çok önemlidir. Eğer, siz, 'dil o kadar önemli değildir' diyorsanız, ikinci sınıf Türk olabilmek için bu kadar çaba göstermek yerine, devletin her dediğini yaparak, devlet görüşüne, resmi ideolojiye tamamen teslim olarak birinci sınıf Türk olursunuz.

Devletin, bu teslimiyet sürecinde, ilk olarak dediği, diyeceği husus elbette, Kürd dili ile ilgili olacaktır. Bu süreçte, devlet, Kürdlere, 'bırakın bu ilkel dili,

eleştirilmesi gereken, Kürdlerin kendi dilleri karşısındaki bu sakat tutumdur. Bugün, Kürdlerin, en fazla ihtiyaç duydukları alan eleştirilme olmalıdır...

Halkların Demokratik Partisi'nin programında, Kürd diline hizmet etmek, Kürd kültürüne hizmet etmek önerileri bulunmaktadır. Bu hizmetin yapılıp yapılmadığını, nasıl yapıldığını kişi olarak bilmiyorum. Ama, Halkların Demokratik Partisi, gerek gerek merkezde, gerek taşrada, örgütlü olduğu Kürd şehirlerinde vs. her alanda Türkçe kullanarak, devletin asimilasyon politikasına, Kürdlerin Türklüğe asimilasyonuna, bu politikayı uygulanmasına çok daha büyük hizmet ediyorlar. Bu çok daha somut, izlenebilir, gözlenebilir bir süreçtir.

Ortadoğu'da, Filistinli Arapların ve Kürdlerin mücadelesini karşılaştırmak bize, Kürd ve Arap

Türkçe konuşun, çocuklarınızın Türkçe konuşmasını sağlayın...' diyecektir.... Devlet, dilin ne anlama geldiğini çok yakından anlamıştır. Bu yeni bir durum değildir, İttihat ve Terakki'den beri, hatta Yeni Osmanlılar'dan, Namık Kemal'den beri bu, böyledir. Kürdçe'nin inkarı, Kürdçe yasakları, Kürdçe eğitiminin imkansız olduğunun söylenmesi bununla ilgilidir. Şunca mücadeleye rağmen, şunca ödenen bedele rağmen, Kürdlerin çok önemli bir kısmının hala bunu kavramamış, bunun bilincine varmamış olmaları çok şaşırtıcı bir durumdur.

***

Yukarıda, Selahattin Demirtaş'ın öykü, şiir, şarkı gibi ürünlerini hep Türkçe verdiği söylenmiştir. Bunun Türk diline ve Türk kültürüne hizmet olduğu da söylenmiştir. Devlet, bu süreçten dolayı elbette memnundur. Ama, Kürdlerin kendi görüşüne daha fazla teslim olmalarını arzu ettiği için, bu memnuniyetini dile getirmemeye çalışır. Ama şurası açık, Selahattin Demirtaş Kürd olduğu için cezaevinde tutulmaktadır. Kürd sorununa çözüm arama iddiasıyla kurulan bir siyasal partinin yöneticisi olduğu için cezaevinde tutulmaktadır. Tutuklu veya hükümlü öbür milletvekillerinin durumu da aşağı yukarı böyledir.

Dikkat edilirse, burada, dile getirilen hak, yani Kürdçe'nin, toplumsal, siyasal ilişkilerin her alanda yaşanması, kullanılması, radikal bir istek falan değildir. Çok doğal olan bir istektir. Bunun Kürdlerde, böylesine sorunlu bir hale gelmiş olması konusunda, devletlerin politikaları, uygulamaları elbette eleştiri konusu olmalıdır. Ama birinci planda

sorunları hakkında, Filistin sorunu hakkında, çok önemli bilgiler vermektedir, bilgilerimizi çoğaltmaktadır. Örneğin, FKÖ Lideri Yasser Arafat'ın, (1929-2004) veya Filistinli Arapların herhangi bir yöneticisinin, Arap dilini bırakmış, İbrani diliyle şiirler yazdığını, şarkılar bestelediğini, Arap melodileri yaptığını düşünün... Bu süreç Filistinli Araplarda nasıl bir etki yaratır?... Bunu uzun uzun düşünmek gerekir. Kürd sorununun çok farklı bir sorun olduğu söylenebilir. Elbette çok farklıdır. Fark, Kürdlerin sesinin ve tarihinin silinmiş olmasıyla ilgilidir. Kürdlerin sesinin ve tarihinin silinmiş olmasıyla ilgili olarak devletin, devletlerin politikası, uygulamaları nedir? Bu politikalara, uygulamalara karşı Kürdlerin tutumu nedir? Bu süreçlerin zaman ve mekan içinde incelenmesi önemli olmalıdır. 'Kürdlere devlet gerekmez' deyip, Filistinli Araplara ısrarla devlet olmayı savunan görüşün çelişkisi, sahteliği de bu çerçevede daha iyi anlaşılır.

2013 yılında, Diyarbakır'da, bir 'Çözüm Toplantısı' olmuştu. Bu toplantıya, İBV'den bir arkadaşla biz de katılmıştık. Doğal olarak toplantıyı düzenleyenler, toplantıyı izleyenler, Kürd'dü. Konuşmacı veya izleyici birkaç Türk, olabilir, Ama çok büyük bir kesim Kürd, Ermeni, Süryani, Ezidi Kürd vs. idi. HDP'den bir arkadaş Roboski'de yaşanan zulmü, işkenceyi vs. anlatıyordu. Devletin baskısını, zulmünü eleştiriyordu, devleti suçluyordu. Ama bunu Türkçe olarak, Türk diliyle anlatıyordu. Bu durum beni çok şaşırtmıştı.

Devletin bu konudaki beklentisi, duyguları, düşünceleri kanımca şudur: '... Sen beni istediğin gibi eleştir, suçla... Ama sen

benim istediğim gibi olmuşsun, Bu çok iyi... Ben ne diyorum, 'Bu ilkel dilinizi bırakın, Türkçe konuşun, dünya ile ancak Türk diliyle bütünleşebilirsiniz...' Ben bunları söylüyorum, sen de benim istediğim gibi artık Türkçe konuşuyorsun... Beni eleştir, suçla, bundan bir şey çıkmaz. Önemli olan senin Türkçe konuşman... Ben de bunu istiyorum...'

Devletin, Roboski'de, yaşanan zulmü baskıyı, Türkçe anlatan kişi ile ilgili olarak, şöyle bir beklentisi de vardır. '...Sen konuşmanın başında kendi dilinizle birkaç laf ettin, ileride çocukların o birkaç lafı da edemeyecek... Torunların, torunlarının torunları vs. Kürd olduklarını bile bilemeyecek, 'atalarımız Kürdmüş...' diyecekler... Devletin bu algısı karşısında Kürdler nasıl bir tutum sergilemeli?

Yine bu yıllarda, 2016'de, Derim'de, bir toplantı düzenlenmişti. Ağuşan Ocağı'ndan 22 Pîr', Temmuz 1938'de, evlerinde toplanıp yakılmışlar, Ev içindeki insanlarla birlikte yakılmış... Konuşmacılar, Ağuşan Ocağı'nın bugünkü torunları, bu sürecin nasıl yaşandığını anlatılıyordu. O günlerde, Hozat'da, Sekesor Dağı'nda, toplu mezarların açılıp, kemiklerin bulunup, bu Pîrler için bir mezar yapmak çabası vardı. Bu toplantıya, Cizre'den birkaç kadın da katılmıştı. Bu kadınlar da Cizre'de, 2015 yılında, 'Hendek Savaşı' sırasında, yaşanan baskıyı, zulmü anlatıyorlardı. Bu zulmü yaşamış bir kadın, konuşmasına, 'Sizlere, Türkçe hitap edemediğim için özür diliyorum, kendi dilimle konuşmak zorunda olduğum için utanıyorum...' diye başlamıştı. Bu konuşma da beni çok şaşırtmıştı. Çünkü, birkaç konuşmacı veya birkaç dinleyici hariç, toplantıyı izleyenlerin çok büyük bir kısmı Kürd'dü.

HDP'de Kadın Kolları, Gençlik Kolları gibi birçok örgütlenmeler var. Eğitim çalışmaları da var. Sözü edilen kadın da Kadın Kolları'nda çalışan bir kadın... Acaba, bu kadın, nasıl bir eğitim aldı da kendi öz diline bu kadar yabancılaşmış, bunca zulme rağmen, zulüm yapanları diliyle konuşmak istiyor, konuşamadığı için, izleyicilerden özür diliyor?

24 Haziran 2018 Genel Seçimlerinin ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin bu açıdan irdelenmesinde yarar vardır. Seçimler sonunda HDP TBMM'de 67 milletvekili ile temsil edilmektedir. Geleceği okumak, kavramak için şu soruların sorulması gerekir kanısındayım. Bu milletvekillerin kaç Kürd'dür? Bu milletvekillerinin kaç Kürdçe konuşabilmektedir, yazabilmektedir? Bunlardan çok daha önemli olan soru şudur. Bu milletvekillerin çocuklarını kaç Kürdçe konuşabilmektedir, yazabilmektedir? Bunlar kadar önemli bir soru da şu olmalıdır. Bu milletvekillerin kaç, aklam evine döndüğü zaman, sofrada, salonda vs. eşiyile, çocuklarıyla Kürdçe konuşmaktadır? Geleceğin, neler getireceği konusunda bu sorular üzerinde, bunun gibi sorular üzerinde düşünmek gerekir.

'Sesi ve tarihi silinmiş bir halk' kavramını artık, Türk aydınları da kullanıyor. Ama, Türk aydınlarının, yazarlarının, siyaset adamlarını

büyük bir kısmı, Kürdlere, 'kendi sesiniz bulun, tarihinizi kendiniz yazın 'demiyor, 'herşeyi enternasyonalizm çözer' diyerek, Kürdlere bu düşüncüyü şırınga ediyor. Her türlü olanağa, donanıma, sahip Türk, Arap ve Fars devletleriyle, hiçbir olanağa, donanıma sahip olmayan, hiçbir olanağa, donanıma sahip olamaması için çok yoğun bir şekilde çaba gösterilen Kürdlerin aynı süreç içinde değerlendirilmeleri, Kürdleri ötelemekten, Kürdleri bu devletin, devletlerin asimilasyon politikası içinde eritmekten başka bir sonuç vermez. Kendi olmayan Kürdlerin, enternasyonal olmaları, Kürdleri eritmekten başka bir sonuç vermez. Enternasyonal olmak, kendin olmakla başlar. Kendin olmanın temel koşulu ise, ana diline sahip olmak, anadilini yaşamak, en azından bunun kaybının çok büyük bir eksiklik olduğunun bilincine varıp bunu kazanmaya çalışmaktır. Bu, Kürdlükten, Kürdlük mücadelesinin yapılmasının gerektirdiği işlerden kaçıştan başka bir şey değildir. Kürdlerin savunmaları gereken kardeşlik gibi, halkların kardeşliği gibi sahte, karşılığı olmayan görüşler değildir. Eşitlik, eşit olmaya çalışmaktır. Eşitlik, toplumsal, hukuksal eşitlik yanında siyasal eşitliği de içerir.

Kürd dilini savunmayan, Kürd diliyle yaşamayan Kürdlerin, Türk solunu TBMM'ye taşıma gayretleri, Adil Yılmaz'ın ve Mücahit Bilici'nin dediği gibi hamallıktan başka bir şey değildir. Çünkü Kürdlerin taşıdığı yük kendilerine ait bir yük değildir. Başkalarının yüküdür. Kendi yükleri ise, ortada durmaktadır, biriktirmektedir, büyümektedir. Türk solu, kendi olmayan bu Kürdlere, kendi yüklerini de hatırlatmalıdır.

Bu noktada, milliyetçilik ile ilgili birkaç cümle yazmak gerektiğini hissediyorum. 1960'larda, 1970'lerde, 1980'lerde vs. Kürdler, Kürdçe konuştukları zaman, Kürdçe konuşma isteğinde buldukları zaman, Türk solcuları da, ümmetçi enternasyonalciler de, Kürdleri 'milliyetçilik yapmayalım' diye uyarırlardı. Ve bu hatırlatmalar, Kürdler üzerinde çok etkili olurdu. Kürdler, böyle bir eleştiri karşısında kalmamak için Kürdçe'den uzak durmaya çalışırlardı. Kürdlerin, baskı, zulüm altındaki dillerini günışığına çıkarma çabalarına milliyetçilik diyerek karşı çıkılırdı.

Bugün de durum pek farklı değil... Halbuki, Tür solcuları da Türk sağcıları da doğal olarak Türkçe konuşuyor. O zaman, Türk sağcıları, Türk solcuları, Kürdçeyi eşit kılma isteğine 'milliyetçilik' denerek neden karşı çıkıyor? Ayrıca, Kürdlerin elbette milliyetçi olmaları gerekiyor. Çünkü baskı altında olan bir dil var, yasaklanan bir dil var. Bunu gün ışığına çıkarma çabaları, bilakis evrensel bir özgürlük arayışıdır, baskıya, zulme karşı direniştir...

Ama Türk solcularının da Türk sağcılarının da çok büyük bir kısmının, sahip oldukları bu ayrıcalığın bilincinde bile değildirler. Bunu, Barış Ünlü, Türklük Sözleşmesi (Dipnot, 2018) isimli çok değerli çalışmasında, çok açık bir şekilde, ayrıntılı bir şekilde açıklıyor. nerinaazad.org

PAK Vedat Aydın bi bîrtîne

Em welatperwerê Kurd Vedat Aydın bi giramî bi bîrtînin JITEM a Dewleta Tirkîyeyê, Vedat Aydın di roja 05.07.1991ê de revand. Di roja 07.07.1991ê de termê wî li kêleka rê hate dîtin. Vedat Aydın bi îşkenceyê hati-

bû qetil kirin.

Di roja 10ê Tîrmeha 1991ê de bi deh hezaran kes li Amedê beşdarî merasîma cenazeyê Vedat Aydın bûn. Polîs û hêzên taybet yê Dewleta Tirkîyeyê bi çekan êrîşî ser girseyê kirin. Di encama vê erîşê de gelek kes hatin kuştin û birîndar bûn. Lê dîsa jî termê Vedat Aydın li Amedê hete defin kirin.

Vedat Aydın kadroyekî KIP/DDKDyê bû û ji vê dozê di hefsa Dîyarbekirê de raza bû. Gava ku hate qetilkirin jî Serokê Teşkilata HEPê ya Amedê bû.

Em di 27emîn salvegera şehadeta wî de, welatperwerê Kurd Vedat Aydın û hemû şehîdên Kurdistanê bi giramî bi bîrtînin.

rojevakurd.com

Komisyone hejmartina dengên Kerkûkê bi dawî kir

Encûmena komisyona serbixwe ya helbijartinan ragehand ku, proseya cuda kirin û hejmartina dengên Kerkûkê bi dawî bû.

Serokê komisyona serbixwe ya helbijartinan Dadwer Fayq Zêdan ragehand ku, proseya cudakirin û hejmartina beşek ji sindoqên dengên li Kerkûkê bi serkeftin bi dawî hat.

Herwiha Serokê komisyona serbixwe ya helbijartinan Dadwer Fayq Zêdan d zanîn ku, prose bi serperîştîya wan dadwerên ku, ji aliyê encûmena dadwerî bo rêvebirina komisyone hatibû damezarandin hat kirin. Tekez kir ku, prose piştî 5 rojan ji destpê kirina wê îro bi dawî hat û li gor encaman dengê YNK kêmbûne.

BasNews

Sêyem mezintîrîn kompanî di cîhanê de ji Îranê vekîşiya

Sêyem mezintîrîn kompaniya barkirina deryayî di cîhanê de CMA CGM a fransî ji Îranê vekîşiya.

Serokê encûmena rêveberiya kompaniyê Rodolv Seade di çarçoveya dîdareke aborî de ragehand ku, bi sedema sepandina sizayên Trump li ser Îranê me biryar da xizmetguzariyên xwe li wî welatî bi dawî bînin.

Kompaniya Fransî CMA CGM di sala 2016ê de rêkeftinek bi kompaniya hêlên barkirina deryayî ya Îranê re bi armanca hemahingiya hevbeş imze kiribû.

Serokê Amerîkayê Donald Trump di meha Gulana borî xwe ji rêkeftina atomî ya bi Îranê re ku, di sala 2015ê hatibû imzekirin vekîşand û careke din siza li ser wî welatî sepandin.

BasNews

Serok Barzanî li gel şandeye hevbeş a lîsta Fetih û Dewleta Yasa re civiya

Serok Barzanî li Selaheddîn li gel şandeye hevbeş a danûstandinkarên herdu lîsteyên Fetih Dewleta Yasa re civiya.

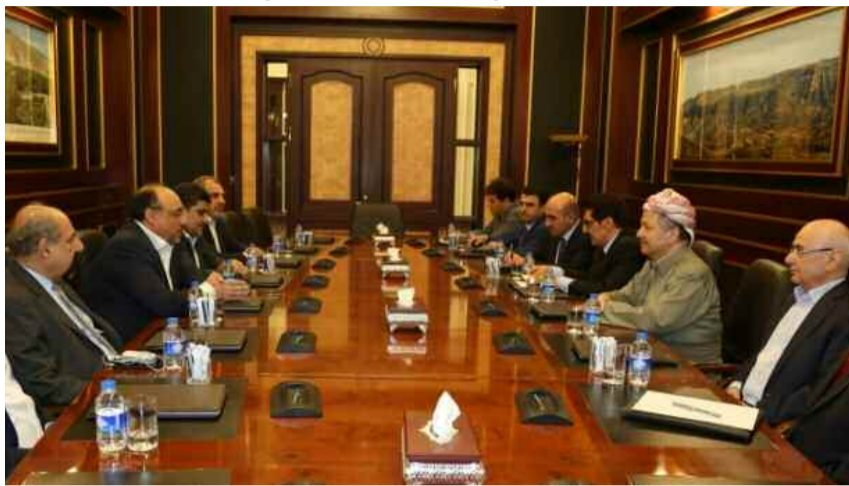
wendiyên dîrokî yê di navbera gelê Kurdistanê û hêzên Iraqîyan û qurbanîdana hevbeş li dijî dîktatoriyetê kirin û daxwaz kirin ku li

şanda mîhvan nêrîna siyasî ya Lîsta Fetih û Dewleta Yasa ji bo Serok Barzanî şîrove kir û ronahî xiste li ser nêrîna her dû lîsteyan ya ji bo pêkanîna kutleya mezina Parlemenî û nivîsîna programa îdareya welat li qonaxa pêş da.

Her li vê civînê de di derbarê gefan û bi cîhkirina destûrê de danustandina bîr û ramanan kirin û her dû alî li ser ewe hevber bûn ku pêwîste peywendiyên dîrokî û bi cîhkirina destûr û her wiha lojîk û eqlaniyet bikin hewêna proseya siyasî û prensîpên şeraket û tewafuq û hevsengî li proseya siyasî da peyrew bikin û li bin ronahiya wan sê prensîpan kutleya mezina parlemen dabimezrê û Hikûmeta nû bê pêkanîna û pêwîste hemû aliyek ji bo wê menhec û bingehana vegeerîna ku li piştî 2003 Iraqa nû li ser hatiye avakirin.

Hêjayî gotinêye ku li vê civînê de Fazil Mîranî Sekreterê Mekteba Siyasî û Azad Berwarî Endamê Mekteba Siyasî ya Partiya Demokrata Kurdistanê amade bûn.

BasNews

Roja şemî 07.07.2018 li Selaheddîn Serok Mesûd Barzanî pêşwaziya şanda hevbeşa danustandinkarê her dû Lîsta Fetih û Dewleta Yasa kir.

Li hevdiînê de şanda mîhvan ji bilî balkişandina li ser rol û pêgeha Serok Barzanî li binyatnana Iraqê û her wiha êş û azar û qurbanîdana dehan sala gelê Kurdistanê, tekez li ser pey-

Iraqê da hemû aliyek bi pêkve qonaxekî nû destpêbikin û şaşiyên berê dîbare nekin û bi navê gihîştina aramî û şeraketa rasteqîne gefên siyasî yê niha ya Iraqê derbas bikin û eve jî xistin rû ku bi bê tewafuq û şeraketa rasteqîne proseya siyasî birêve naçê û hîç destkeftêk jî ji bo tu aliyek pêknayê.

Li beşekî dinê vê hevdiînê de

Egid: Nêrîna me li Sûriyê serkeft

Endamê Desteya Danûstandinan a Opozîsyona Sûriyê û Nûnerê ENKSê Hewas Egîd got, ku bi armanca çareserkirina pirsgerêka Sûriyê hewldanên wan ên dîplomatîk ji bo komkirina piştgiriya navdewletî berde- wam dike.

Encûmena Nîştîmanî ya Kurd li Sûriyê (ENKS) ragihandibû, ku şandeye wan serdana Fransayê kiriye û dê rojên pêş de serdana Qahîre û Riyadê jî bikin.

Li ser vê mijarê Endamê Desteya Danûstandinan a Opozîsyona Sûriyê û Nûnerê ENKSê Hewas Egîd beşdarî bûltena Rojava ya Rûdawê bû û got: "Di hemû hevdiînên me de mijara Efrînê rojeva sereke ye. Fransa şîrîk û aliyêke girîng ê navdewletî ye di pirsgerêka Sûriyê de û xwedî nerîn e. Fransayê soz da ku alîkariyê bidin xelkê Efrînê."

Egîd herwiha got: "Mijareke sereke yê din jî vegera xelkê Efrînê û derxistina çekdarên li wê herêmê bû, ji bo aramî çêbibe."

Li ser pirsê, "Fransa derbarê siberoja Kurdan de çi difikire?" Egîd diyar kir: "Nêrîna Fransa diyar bû. Me di daxuyaniya xwe de destnîşan kir, nêrîna me yek e. Ew dibêjin bêyî çareserkirina pirsgerêka Kurd pirsgerêkên Sûriyê çareser nabe û divê di destûra nû ya Sûriyê de nasnameya Kurd diyar be. Em ê di hemû astan de alîkar bin."

Hewas Egîd destnîşan kir, ku dê şanda wan serdana Kahîre û Riyadê jî bike û got, ku weke ENKS têkiliyên wan bi gelek welatan re berdewam dike.

Komîteya Danûstandinan a

Opozîsyona Sûriyê ji bo lîjneya nivîsandina reşnivîsa destûra nû ya Sûriyê lîsteya navê 50 kesan dabû Nûnerê Neteweyên Yekbûyî li Sûriyê Stephan de

erkeve bi vî rêbazî. Ji ber ku piraniya xelkê Sûriyê îro penaber in. Armanca sereke ya şoreşa Sûriyê berdewam e lê ne bi şeweyekî ku komên çek-

Mîstûra.

Derbarê vê yekê de Hewas Egîd got, ku ENKS weke nûnerê beşeke fereh a Kurdên Sûriyê him bi awayeke serbixwe û him jî di çarçoveya rêkeftina wan a li gel opozîsyonê nûnerê wan di lîsteya nivîsandina destûra nû ya Sûriyê de heye.

Li ser erîşên hikûmeta Sûriyê yê li hember opozîsyonê û pêgeha ENKSê, Egîd got: "Dema şoreşa Sûriyê destpêkir armanca sereke azadiya gelên Sûriyê bû û herwiha bidestxistina mafên hemû gelan û gelê Kurd bû. Heta niha em nebûne şîrîkê şerê çekdarî û me ev yek nekiriye bijarde. Bi baweriyê me jî ev nabe pîvana bihêzbûnê di şoreşa Sûriyê de. Ji xwe rejîmê dixwest şoreş dest bavêje çekan da ku ew wan bi çek û bi riya zorê tine bike. Lê bi gumana me rejîm nikare bis-

dar li hin herêman dethilat in."

Endamê Desteya Danûstandinan a Opozîsyona Sûriyê û Nûnerê ENKSê Hewas Egîd da xuyakirin, ku di destpêka şoreşê de wan daxwaz kiriye ku pirsgerêk li gorî biryarên civaka navdewletî bi rê û rêbazên siyasî were çareserkirin û wiha got:

"Bi baweriyê me nêrînem me di wir de cîbicî dibin û nêrînen me serkeftî ne. Em ji vê nêrîna xwe aloz nebûne û me şûnde gav neavêtiye. Em di vî warî de tim xort in û di vê daxwaza xwe de jî berdewam in."

Egîd balkişande ser hebûna hêzên navdewletî li Sûriyê û diyar kir, ku hikûmeta Sûriyê nikare xwe biparêze lewma Rûsya, Îran û milîsên wan hikûmetê diparêze. Ji aliyê din jî Amerîka û Tirkiye jî ji rexekî ve di nav Sûriyê de ne.

Rûdaw

Encûmena rêveberiya PDKê daxuyaniyek belav kir

Encûmena rêveberiya PDKê li Selahedîne bi serpereştiya Serok Barzanî civiya û piştî civîne dax-

serpereştiya Serok Barzanî civiya, di civîne de çar pirsên pêwendiya xwe bi PDKê, Herêma Kurdistan û Iraqê hebûn hatin gotûbêj kirin.

Babetên civîne li gor daxuyaniya PDKê ku, wêneyeke wê bo BasNewsê jî hat şandin ev bûn:

Rewşa Iraqê û encamên Helbijartinên Parlamentoyê ku, di roja 12.5.2018 birêve çûbûn.

Hewlên aliyên Kurdistanî û Iraqî bo pêkanîna kabîneya nû ya hikûmeta Iraqê.

Helbijartinên Parlamentoya Kurdistanê ku, biryare 30.9.2018 birêve biçin. Gotûbêj kirina rewşa PDK û guhertinên li ser postên hizbî.

BasNews

Çekdarên DAIŞê 7 endamên malbata pasewanekî Hadî Amirî kuştin

Serokê Hevpeymaniya Fetih û emîndarê giştî yê rêxistina Bedir Hadî Amirî ragihand, ku çekdarên DAIŞê komkujiyek li dijî endamên malbata pasewanekî wî encam dane û 7 kes ji wan kuştine.

Amirî li ser wê bûyerê got: Hîna şerê DAIŞê berdewam e, şevê din li navçeyên Diyale, çekdarên wê rêxistina tundrew tevahiya endamên malbata pasewanekî min kuştin.

Şerê niha di nav hêzên Iraqî û çekdarên DAIŞê de, wek şerê heyfhanîne lê hatiye, çend rojan berî niha û ji bo heyfhanîne li ser kuştina 8 endamên xwe ji aliyê çekdarên DAIŞê ve, hêzên Iraqî dest bi operasyonê berfireh li dijî DAIŞê kirin.

Li dijî wê operasyonê jî, çekdarên DAIŞê li navçeyên rojavayê Nînewa û başûrê Diyale, dest bi êrîşan kirine û heya niha 14 kes kuştine û revandine.

Ev bûyerana di demekê de ne, ku di sala derbasbûyî de, serokwezîrê Iraqê Heyder Ebadî bidawîhatina çekdarên DAIŞê li Iraqê ragihandibû. kurdistan24.net

Milîsên ser bi Tirkîyê çar ciwanên Efrînê girtin

Li sibeha îro 07.07.2018ê çekdarên bi ser Tirkîyê ve, avêtin ser

ciwan girtin. Li gor jêderekî xwecihî ji Bas-

malên du welatîyên bajarê Efrînê yê Rojavayê kurdistanê û çar

Newsê re daye ragihandin ku milîsên grûpa Hemzat a bi ser

Tirkîyê, bi ser mala Qadir Hemreş de çûn û sê xortên wî bi behaneyê endamtiya wan bi PYDê re girtin û berên wan dan cihekî nediyar û pişt re mala wî welatîyî bi temam talankirin û dizîn. Herweha di heman kampîneyê de, dukandarê bi navê Hemûdê ku dikana wî li ser diwara Maratê ye, ji aliyê heman çekdaran ve, hate girtin

Ji alîkî din ve, grûpa feyleq El-şam, îro avêtin ser gundê Kêla yê navçeya Bilbilê û welatîyê bi navê Mustafa Elo girt û berê wî dane cihekî nediyar. Hêjayî destnîşankirinê ye milîsên bi ser Tirkîyê ve bi merema standina peran ji xelkê, welatîyan bêtirî carekê digrin û li hember serbestkirina wan peran distînin.

BasNews

Wezaretê Bazirganiyê: Heta niha 50 hezar ton genim ji cotkaran hatiye wergirtin

Wezaretê Bazirganî û Pîşesazî ya Kurdistanê ragihand, heta niha 50 hezar ton genim ji cotkarên Kurdistanê hatiye standin.

Li Herêma Kurdistanê, beşek mezin ji cotkarên ku genim diçînin, hasila genimê xwe difroşin hikûmetê. Bi destpêkirina werza dirûna genim re wergirtina genim ji cotkaran jî dest pê dike.

Berpirsê giştî yê bazirganiyê li Wezaretê Bazirganî û Pîşesazî, Newzad Edhem ji BasNewsê re got, me ji roja 17 vê mehê ve dest bi wergirtina genim kiriye û heta niha jî didome.

Newzad Edhem her wiha got, heta niha ji cotkarên Hewlêrê 25 hezar ton, ji yên Duhokê 15 hezar ton û ji yên Silêmaniyê jî 10 hezar ton genim hatiye wergirtin.

Ew genimê ku hikûmeta Kurdistanê ji cotkarên

Kurdistanê distîne, difroşe hikûmeta Iraqê. Hikûmeta Iraqê jî her tona genimê pile yek bi 560 hezar dînar, yê pile du bi 480 hezar dînar û yê pile sê jî bi 420 hezar dînar dikirre.

BasNews

Vê hilbijartinê temsilkariyê e miletê kurd tûnebû

Encamên hilbijartinê 24'ê hezîrana 2018î, bi serkevîna Serok komar Recep Teyip Erdoğan û bi tîkçuna hemî partiyên li Tirkîya yê encam da. Ya herî

balkêş ew bû ku HDP li Kurdistanê deng windakir, ger ne ji dengê ku CHP dan dê HDP benda 10% derbas nekiriba ya, dengê HDPê ew bûn ku dane Selahedîn Demirtaş ew jî ji 8% bûn. Min di gelek civatan de digot Erdoğan dê di gêra 1. de biserbikêvê jiber vê ez matmayî nebim.

Vê hilbijartinê temsilkariyê e miletê kurd dernexist, nebire parlametoyê. Di vê hilbijartinê de sîstema parlamentiyê hilweşiye, Serokatî dê bikevê jyanê. Em hêvi dikin ku dê him ji bona Kurda, him ji ji bona civakê dê baştir be, lê em kurd ne li benda mafên millî û bi mezinin lê dê ji demên derbasbûyî çêtir be. Ez bawer dikim ku pêvejoyek bi rengê rewşa demokratîk bi kurdan re bête danîn.

Li gora me, HDP ne di wê ast û xwedî vîzyonekê ye ku ev iktidar li gel tîkîlî danê. Ji xwe HDP doza mafê miletê Kurd nakê siyaseta wê cuda ye ji mesela Kurd ji vê yekê ti rirola bileyzê nîne.

Ger ku Kurd bixwazin rolekê bilîzin divabê partiyên netewî bi dilsozî ligel hevûdû bikevine nav hewildanan, xwe bi rêxistinî bikin da dang biçê guhê dost û dijminan ev erkê her welatperwerê Kurdistanîyane.

BasNews

Rûsya daxwaz ji civaka navnetewî kir Sûriyê ji mayînan paqij bikin

Wezaretê Derve ya Rûsîyê di daxuyaniyekê de daxwaz ji civaka navnetewî kir ku, Sûriyê ji mayînan paqij bikin daku, penaberên wî welatî vejerin malên xwe. Di daxuyaniyekê de Wezaretê Derve ya Rûsîyê pêşwaziya imzekirina rêkeftina di navbera Şamê û rêxistina UNMAS a taybet bi rakirina mayînan kir.

Li gor rêkeftinê rê li ber pisporên rakirina mayînan tê vekirin ku, li hemû xaka Sûriyê karê xwe bi azadî bikin û pirsgirêka mayînan li wî welatî çareser bikin. Li gor daxuyaniya wezaretê derve ya Rûsîyê di salên (2016-2017) tîmên pisporên rûsî karî 4 kiryarên rakirina mayînan li Sûriyê encam bidin.

BasNews

Endamên nû yên parlamentoya Tirkîyê sond dixwin

Endamên nû yên parlamentoya Tirkîyê dest bi sondxwarinê kirin, 2 ji wan girtî ne ji ber wê jî nikarin sond bixwin. Îro piştî nivro, merasima sondxwarinê ya endamên nû yên parlamentoya Tirkîyê dest pê kir. Hejmara endamên parlamentoya Tirkîyê di hilbijartinên îsal de zêde bû, berê 550 bû niha bûye 600. Parlamentera HDPê ya Colemêrgê Leyla Guven û parlamenterê CHPê Enîs Berberoglu girtî ne, ji ber wê jî nikarin tevî merasima sondxwarinê bibin. Li gorî medyaya Tirkîyê, serokomarê Tirkîyê Recep Tayyip Erdogan jî dê 9 vê mehê sond bixwe û kabîneya nû ya hikûmetê jî destnîşan bike. Piştî ragihandina kabîneya nû, rewşa awarte jî, ku ji havîna 2016 ve ji ber kûdetaya serbazî hatibû ragihandin, dê rabe. HDPê di hilbijartinên 24 Hezîrana îsal de 67 kursiyên parlamentoyê bi dest xistibû.

BasNews

Ilham Ehmed: Rewşa Minbicê weke xwe dimîne

Hevseroka e ti guhertin di encûmenên bajarê Minbicê de nayê kirin.

Di daxuyaniyê ji kenala K24ê, hevseroka encûmena Sûrya demokrat Ilham Ehmed ragihand, ku ew ti guhertin di cencûmenên bajarê Minbicê de nakin.

Ilham Ehmed da zanîn ku, tevahiya wan şandên serdana Minbicê dikin, dixwazin ku aramî li wî bajarî were parastin. Ehmed tekez kir, ku pêwîst e rewşa Minbicê weke bîmîne, da ku bandora xwe li çareserkirina kirîza Sûryê jî neke.

BasNews

Şirketa Golf Keystone dê rojane 55 hezar bermil petrol ji bîrên Şêxanê derxîne

Şirketa petrolê ya Golf Keystone dê rêjeya petrola ku li Herêma Kurdistanê derdixe, zêde bike.

Ajansa Reutersê daye zanîn, şirketa petrolê ya Golf Keystone, ku li bîrên petrolê yê devera Şêxanê ya Duhokê petrolê derdixe, bi hikûmeta Kurdistanê re rêkeftinek nû îmze kiriye.

Di raporta Reutersê de hatiye gotin ku li gorî wê rêkeftinê, Golf Keystone dê di nav sal-sal û nivê bê de hewl bide rojane 55 hezar bermil petrol ji bîrên Şêxanê derxîne.

Li gorî agahiyan, Golf Keystone dê sala 2019 zêdetirî 200 milyon dolar bo geşkirina bîrên petrolê yê Kurdistanê xerc bike.

BasNews

RQÇK: Rêjîma Sûryê gaza Kilorê li Dûma bikar anîye

Ajansa Reuters, ji raporeke Rêxistina Qedexkirina Çekên Kîmawî veguhestiye, ku rêjîma Sûryê di êrîşa li ser bajarê Dûma de, li rojhilatê Şamê gaza Kilorê bikar anîye, ku di encama wê de, bi dehan kes canê xwe jidest dan û gellek welatîyên din jî birîndar bûn.

Herwiha di raporê de hatiye tekezirin, ku ew nimûneyên ji cihê wê êrîşê hatine bidestxistin, corên cuda ji madeyên Kilorê di nav wan de hatine dîtin.

Rêxistina navhatî di rapora xwe de diyar kiriye, ku ti belgehek bidest wan neketiye, ku gaza damaran di wê êrîşê de hatibe bikaranîn.

Li gorî Çavdêrgeha Sûrî ji bo Mafên Mirovan, di Nîsana derbasbûyî de, rêjîma Sûryê bi çekên kîmawî êrîşî bajarê Dûma kir û di encamê de, sed û pêncî kes hatin kuştin, di nav wan de jin û zarok hebûn û bi sedan kes jî bihna wan çikiya.

kurdistan24.net

Partî: Vê carê postê serokê Iraqê ji mafê me ye

Civîna Encûmena Serkirdatiya Partî bidawî hat û biryar da, ku amadekariyên xwe ji bo hilbijartinan firehtir bike û tekez kir ku pêwîst e hilbijartin di dema xwe de bîn encamdan.

Nûçegihanê Kurdistan24ê Hoşmend Sadiq ji cihê civînê ragihand, ji ber ku şandê Hevpeymaniya Fetih li Hewlêrê ye, daku li gel Partî bicive, civîna Encûmena Serkirdatiya Partî hat kêmkirin.

Her di wê civînê de, biryar hat standin ku Arif Teyfûr li şûna Fereydûn Ciwanroyî bibe endamê polîtîbroya Partî.

Di daxuyaniyê de ji Kurdistan24ê re, Arif Teyfûr got: Ez sipasiya Serok Barzanî û Encûmena Serkirdatiyê dikim ku min ji bo wî erkî hilbijartin û ezê ji wê pêgehê xizmeta xwe berdewam bikim.

Piştê peyvdarê Partiya Demokrat a Kurdistanê Mehmûd Mihemed, di kongirêkî rojnamevanî de got: Rewşa niha ya siyasî û hilbijartinên Perlemana Iraqê û encamên wê û pêwendiyên me li gel derve û hilbijartinên Perlemana Kur-

distanê, ku biryar e 30 Êlûna dahatî bîn encamdan û rewşa navxwe ya Partî hatin gotûbêjîkirin.

Derbarê daxwaza paşxistina

hevbeş biçe Bexdayê û Partî û YNK bernamêyê hevbeş amade bikin û pêkve beşdarî bikin.

Derbarê guhertinên di nav Partî

hilbijartinan, Mehmûd Mihemed got: Pêwîstiya rewşê bi wê yekê heye, ku hilbijartin di dema xwe de bîn encamdan, daku Perleman çalak bibe û dibe ku ew yek bibe sedema çareseriyê beşekî kêşeyan.

Di bersiva xwe de li ser pirseke nûçegihanê Kurdistan24ê got: Me li gel YNK lihev kiriye, ku komîteyê

de, Mehmûd Mihemed got: Pêwîstiya vê pirsê bi lêkolînê heye, daku em zanibin li ku guhertin pêwîst e. Ji bo wê mebestê jî Encûmena Serkirdatiyê desthilata xwe daye serok Barzanî û polîtîbroyê. Derbarê postê Serokatiya Iraqê jî got: Vê carê ji mafê Partî ye ku postê serokê Iraqê werbigire.

kurdistan24.net

Tevgera Gorran bersiva wezîrê derve yê Tirkîyê da!

Tevgera Gorran bi daxuyaniyê fermî ve bersiva wezîrê derve yê Tirkîyê Mevlûd Çavuşoglu da.

Daxuyaniya Tevgera Gorran

je: "Rêveberiya Hewlêr û Bexdayê piştevaniya êrîşa me ya ser PKKê dikin, lê Gorran û YNK piştevaniya PKKê dikin û ji ber wê jî baca wê

Mistefa ve ragehandiye ku, Tevgera Gorran piştevaniya kurdên dervey herêm û Iraqê dike ku mafên xwe yê netewî û çandî bidest bixin û herwaha di bin ronahiya zagonên mafên mirov û yasayên navnetewî û beyana netewên Yekbûyî piştevaniya wê dike.

2- Tevgera me hêzeke siyasî, sîvil û bê çek e û awayê kar kirina wê çareseriyê pirsgirêkan bi rêya guftûgo û xebata sîvil ve, dûr li tundiyê bi rêyên aştiyane rast dibîne.

3- Hikûmeta Tirkîyê di pratîkê de û naha jî bi zimanê Çavuşoglu ve cudatîyê dixwe navbera Hewlêr û Silêmaniyê û rê nade hatûçûna balefirên navbera Silêmaniyê û Tirkîyê pêkbê û vê yekê zîyan gehandiye beşek zêde ya hemwelatîyên li deverê.

Dawiyê de jî em dibêjin daxuyaniyên waha, rev e ji çareseriyê aştiyane ya pirsgirêkan û aloziya li navçeyê kûrtir dike.

BasNews

waha ye:

Di daxuyaniya wezîrê derve yê Tirkîyê birêz Mevlûd Çavuşoglu de, Tevgera Gorran bi alîkarî dayîna Partiya Karkerên Kurdistanê (PKK)ê tê tometbar kirin û Çavuşoglu dibê-

didin."

Em wek Tevgera Gorran radigehînin:

1-Tevgera Gorran na veşêre û di gelek boneyan de û berê jî li ser zimanê xwedê jê razî Newşîrwan

Ji bo DAÎŞê dadgehek navdewletî tê vekirin

Ji bo darizandina endamên DAÎŞê di qada navnetewî de, li Holandayê bajarê Lahey di kongreyî de avakirina dadgehek navnetewî hate gotûbêj kirin. Di civîna ku ji bo avakirina dadgehek navdewletî hatî çêkirin de, berpîrsên koneya Ewlehiyê yê NY, siyasetmedar. Hukukzan, mirovên kesên bûyîn qurbanîya DAÎŞê û berpîrsên Iraqî amade bûn.

Parlementerê Holandî Pieter Omtzigt pêşengiya ve gave dike. Gelek endamên DAÎŞê li Iraqê heja tî darizandin, lê ji bo gelekî ndadgehên Iraqê tîrê nake û di cih de biryara darvekirina wan didin.

Di civînê de pisporê komkujîyan Prof. Gregorg Stanton axivtinek kir û got: Darizandina DAÎŞê ne ewe ku mirov edaletê li kesên mexdûr belav bike. Divê mirov tê bigihê ku ev zîlm û zordestî ji bo çi çêbû, sedemên ve bûyerê baş fam bike.

Parlementerê Hollandî Pieter Omtzigt dide xuyakirin ku niha pêwendiyên wan di vê derbarê de li gel Bexda û

Kurdistanê Başûr hene.

Ji bo rewşa Suriye niha ne mimkine ku pêwendiyekî

li gel Bişar Esad ji bo vê babetê bê danîn.

Ji aliyek din de ne hemû endamên DAÎŞê li vê dadgehê bêne darizandin. Tenê ewên berpîrsiyar û yê ferman dayîn de bêne darizandin.

rojvakurd.com

Derbarê rêya Hewlêr- Koya biryarek hat dayîn

Derbarê hatûçûna otombîlên barhilgir li ser rêya Hewlêr- Koya rêveberiya hatinûçûnê biryarek da.

Rêveberê hatinûçûnê yê Koya Zahir Mihemed ji BasNewsê re ragehand ku, bi armanca kêmkirina qerebalixê li ser rêya Hewlêr- Koya biryarek hat standin, li gor wê biryarê ji demijmêr 6:00 sibehê heta 8:00 êvarî ve hatinûçûna otombîlên barhilgir li ser wê rêyê qedexeye. Da zanîn ku, ew biryar li roja 8.7.2018 çibecî dibe.

Li gor maran di heyama 6 mehan de li ser rêya Hewlêr-Koya 100 bûyerên hatinûçûnê rûdan, di encam de 10 kes canê xwe ji dest da.

BasNews

Rostemê Zal û Feremezê kurê wî -2

Êvarê, gava ku Canpolat hat, maşoqê piştta xwe pêda kir. Dêwê Canpolat got, go: -Ha, go, maşoqa min, çi hesabê teye, te piştta xwe minda kir? Maşoqê jêra got, go: -Kafiro, tu wekî maşoqê minî, tu çima qe gilîyê xwe ji minra navêjî? Dêwê Canpolat got: -Gilîyê çi tera bikim, dilê teda bûye xem? Maşoqê gotê, go: -Wekî ez maşoqa teme, tu çima pîrsa xwe rast ji minra navêjî? Dêwê Canpolat got: -Çi pîrsek ez ji tera bêjim? Go: -Wekî tu aqasî serê şêr, pilinga, perwanda jêdikî, çima tu salixê xwe jî minra nabêjî. Canpolat got: -Wekî usane, qewata min, ruhê min sê cûcikin, wê di nava qutîke pola, nava gurzê mindane. Ez wekî têkevîm şera, dehwa, dareke serê milê mine: ez dar davê mî, yê ku bi minra şer dike. Min kê gava gurzê xwe avît, ew li ser bisekine, gurzekî orta gurzê min xîne, qutîkê ji orta gurzê mindane: sê cûcîkê têda ruhê minin, di orta qutîyêdane. Ewê ku minra şer bike, here ewê qutîyê derxe, serê wan cûcîka jêke, paşê ezê ji dinê xilaz bim, ezê îja bimrim, ew ki ji tera rast divêjim, ser her milekî min beraşekî aşa têdane. Ez beraşê xwe bavêjim, yê ku minra têkeve dehwe, beraşê min wekî kuta bûn, paşê qutîya min da derxistinê, ezê bimirim Eva ji tera divêjim diha.

Feremez xwera guhdarî dikir. Sekinî hetanî subhê. Subhê Canpolat rabû, çû nêçîra xwe. Feremez maşoqêra got: -Gilîyê te qe çi bûn? Maşoqê got: -Feremez, qurbana tebim, çima tuyî neyî hişyar bûyî, min pîrs ji Canpolat kir, hal û hewal, Canpolat ev gilî gotibûn. Feremez got: -Maşoqa dêwê Canpolat, kergedanê min derxe ji derva. -Lingê xwe kire zengûya sehetê: "Ya ullah ometê". Feremez go maşoqa dêwê Canpolat, got: -Canpolat sibê kê rê diçe, êvarê kê rê tê? -Feremez, go, ez qurbana tebim, go, heyfa te, tu cahilî, çevê te min û bedewîya min ketîye. Feremez go: -Maşoqa dêwê Canpolat, serîke ew oxire. Feremez çû pêşîya dêwê Canpolat. Dêwê Canpolat bala xwe dayêda, hew nihêrî têşkekî kurêşîya têra derket, go: -Wey têşkê kurêşîya, berxê hemlikê, ne beranê qird, îsal bû heft sal, ez li ezmana digeryam, diranê min diêşîya, ezê ancax te, têşkê kurêşîya têxime nav diranê xwe: ne ji minra dive şiv, ne dive teştê.

Ez li ezmana digeryam, diranê min îsal heft sale diêşîya, ez belkî heve goştê wî têxim nav diranê xwe. Feremez go: -Kafiro, dinya dore, yan bi zore? Canpolat jêra got: -Dinya bi dore. Feremez go: -Canpolat, dora teye. Canpolat darek avîte Feremez, Feremez zengu avîte kergedanê xwe. Sivik bû, ji ber revî. Dar jê negirt, Canpolat got: -Benî ademê axa axê, min lêxist bû ax, topax, goştê wî têra diranê min nema. Feremez ajot li ser: -Can-

polat, dinya dore, yan bi zore? Canpolat go: -Dinya dore. Feremez şûrê xwe lêxist, revî çû dera hana, jê dûr ket. Canpolat beraşê aşa milê xwe deranî, avît Feremez. Beraşê aşa jê negirt. Beraşê din jî – ew jî avît, dîsa jê negirt. Feremez ajote li ser dêwê Canpolat, şûrek li qafê wî xist, sêsid şêstûşes tamarê anîya dêwê Canpolat tevî hev bûn – çawa têşkê kurêşîya minra têkeve dehwe. Destê xwe avîte gurzê xwe, gurzek avîte Feremez. Gurzê wî çû, gelekî jê dûr ket. Feremez ajote ser gurzê Canpolat. Li ser gurzê wî peya bû. Gurzek Feremez orta gurzê wî xist. Bala xwe dayê – qutîk ji orta gurzê wî derket.

Derê qutîyê vekir, bala xwe dayê – sê cûcîk qutîyêdanin. Feremez serê cûcîkê jêkir. Dêwê Canpolat go: -Têşkê kurêşîya, tu birê minî mezinî, heyfa min, serê cûcîkê dinê jê meke, min ji dinyayê xilaz meke Feremez serê cûcîkê duda jêkir. Ruhê Canpolat hate qefesê, go: -Feremez, ji boy xwedêye, min ji dinyayê xilaz meke, tu birê minî mezinî, – ruhê wî hate qefesê, go: -Feremez, tu qurbana şîretkara xwebî, heft serî ser serê te hebûya, tu ji destê min xilaz nedibûyî Feremez serê wê cûcîka mayîn jî jêkir. Li ser serê wî peya bû, herdu guhê wî jêkir, hanî li ber maşoqa Canpolat danî. Sekinî, maşoqê rabû sêsid şêstûşes şax ji xwe dane berdanê, ji gaz û gerdena, çev-birû-bijanga, dev-lêvê di şekirî, ji xwe da berdanê. Sekinî heta êvarê, yataxa xwe û Feremez tev danî. Feremez nav yataxada danî. Maşoqê, ewê jî kincê xwe ji xwe şiqitand, orxan hilda, bin orxanê paşla Feremezda danî Feremez şûr tezîkir, orta xwe û wêda danî. Maşoqê go: -Feremez, go, qurbana tevîm, gelo te çi qîşûr canê minî naziknermikda dî, te şûr tezîkir, orta xwe û minda danî? Feremez jêra, maşoqa dêwê Canpolatra got: -Ez adkarim, ez heme Feremezim, kurê Rostemê Zalim, ez pey qaçaxa bavê xwe ketime. Hetanî ez neçim, bavê xwe nebînim, şuxulê usa ji minra herame. -Ha, go, Feremez, ez qurbana teme, dêwê Perwande îsal bû heft sal ewî û Rostemva şer kir; yek yekî alt nekir. Hema îsal bû heft roj Perwande bavê te alt kir, usane, ada behrêdane. Perwande ji qafî seqete, ew şivanê nêrîyane, here dûr bisekin, xwe bavê li ber kevera, dengekî lê têxe gazî, bêje: "Perwande, maşoqa dêwê Canpolat gotîye, bira nêrîyê kever, nêrîyê reş ji minra bişîne, bê". Perwandeyê rave ser xwe, kêleka xwe binhêre – kes tune. Perwande ji qafî seqete, wê bighîje nêrîya, ji nava pêz veqetîne, wê pêz devê behrêda bikişîne. Gava ku pez bir, here nêrîya ji minra bîne were. Feremez çû nêrî hanîn, maşoqa dêwê Canpolat go: -Feremez, serê nêrîya jêke, ji minra eyarke. Feremez nêrî hanîn, serê nêrîya jêkir, postê

wana eyar kir. Maşoqê wêderê îsmekî xwend: -Feremez, ha ji tera postê nêrîya tulixke: îsmekî min xwend, evê şiva min bive here li devê behrê, herdu postê nêrîya siyarbe, şivekê lêxe: "Postno, min derxin ada behrê". Feremez post birin ada behrê, li ser posta siyar bû, şivek lêxist, îsmekî serê xwend. Posta Fere-

mez ada behrêda derxist. Çû li ber koçka dêwê Perwande, lênihêrî xortekî delal têra derket.

Qîrîn ji maşoqa dêwê Perwande hat: -Han, go, gelo tu xwayê çend serîyayî, eva koçika dêwê Perwandeye: ez nizamim milyaketa tu ji ezmana kirî xar, nizam cêr-îcata ji erdê tu derketî? Go: -Maşoqa dêwê Perwande, hazir bibîne. Go: -Çawa, yekî nola Rostemê Zal, wekî dikire qîrîn – kûsî, mesîya ji qîrînîya Rostemê Zal serê xwe ji behra derdixist, teyamîş neda ber Perwande, niha tuyê teyax bidî? Feremez jêra go: -Maşoqa dêwê Perwande, ez heme, ez kurê Rostemim, Rostemê Zalim. Ez pey qaçaxa bavê xwe ketime. Maşoqê go: -Feremez, ez qurbana teme, îro bû heft roj, Perwande Rostem alt kirîye, hema mixenetî nekuştîye. Erd hanîye erdê: îro şes rojê wîye, heft qat bez li ser zikê Rostemin. Were ez dermana bidime te, tu bive here ber pozê Rostem. Agir li ser zikê Rostem bide alîkî. Te agir da alîkî, agir vênase. Dêwê Perwande kêderê heve wê dîyê agirê Rostem pêva bixwênbe, ah ji tera vî dermanî, bide ber pozê Rostem. Rostem wekî saxbe, dermanê bihele, bikeve pozê wî. Derman kete pozê wî – were cabê bide min. Feremez derman da ber pozê Rostem. Derman helîya, kete pozê Rostem, nalîn ji wî hat. Feremez devê xwe kire

guhê Rostem, dengekî "bavo" kir. Rostem dengê Feremez nas kir. Ew neket heyra xwe, birînê xwe, kete heyra Feremez. Feremez rabû çû cab da maşoqa Perwande. Feremez go: -Maşoqa dêwê Perwande, mizgîna min ji tera, Rostem silamete. Maşoqê go: -Feremez, de were evê karpêta-cila hana, were em

bala xwe bidê ku tu tapa Perwande naynî, Rostemê dengekî lê têxe qîrîn Perwande wê ser situyê xwe vegere Perwandeyê hilaniye, wê xwe pêra bighîne, qedemê Perwande wê ji qudûm bikevin, destê teda wê qudûm bikeve. Wî çaxî tu çok bide ser dilê wî, bêje: -Perwande, ez te nakujim, te çawa mixenetî bavê min nekuşt, ez jî te nakujim, hema gilîkî min tera heye, tê min, bavê min, me bivî wî alîyê avê. Ezê textebana te ser serê te bidime girêdanê: tu min, bavê min ji behrê derbazkî, reşê wê daynî. Feremez usa jî kir, paşê destê wî piş piştêva girêda, çû textebana Perwande anî û serê wî danî. Rostem li ser serê textebanê wîda rûnişt. Maşoqa dêwê Perwande ew jî textebanêda rûnişt. Feremez got: -Perwande, rabe min û bavê min bive qeredanîyê dayne. Perwande rabû li ser xwe, da nava behrê. Behrê avîte fêza çoka.

Perwande duşurmîş bû, go: "Gelekî min zor, cefa min daye Rostem, ancax Feremez gihîşt bavê xwe, wekî heft serî ser serê min bin, ez ji destê Rostem, Feremez xilaz nabim". Perwande milê xwe ba dide, milê xwe vedike, destê xwe davê textebanê, orta behrêda ser destê xwe textebanê davêje qerdanîyê Perwande şûnda behrêda vedigere. Feremez lê dike gazî: -Perwande, go, wekî min xizna te bir, maşoqa te bir, hergê tu qoçaxî, were dehwe bibîn. Perwande go: -Ez ancax ji destê te û Rostem xilaz bûme. Ezê subê herim maşoqeke dinê bînim xwera. Feremez, maşoqa Perwande, Rostem diçin. Maşoqa Canpolat ji xwera lêdinhêre, bala xwe dayê – Feremez wê hat, maşoqa Perwande hanî, Rostem jî xwera hanî. Maşoqa Canpolat çû pêşîyê, hanî li koçka xweda danî. Wê şevê wêderê bûne mêvan. Sekinî hetanî subê. Subê Rostem, Feremez, Guhdardî Pîr, Tûzî Nezer ji koçka Canpolat hatin koçka dêwê Sipî. Wê şevê koçka dêwê Sipî bûne mêvan. Roja mayîn – maşoqa dêwê Sipî hildan çûne mêvanê maşoqa dêwê Sor. Rabûn, subê maşoqa dêwê Canpolat, maşoqa dêwê Perwande, maşoqa dêwê Sipî, maşoqa dêwê Sor hildan – berê xwe dane şeherê Zalê. Mizgîn birin dane Zalê. Zalê, Gerdenkêşan, Xewserî Şêr, Cegerman, Bedîhcemal, ew jî hatine pêşîyê. Maşoqa dêwê Sor dane Guhdardî Pîr. Maşoqa dêwê Sipî dane Tûzî Nezer, maşoqa dêwê Canpolat dane Feremez, maşoqa dêwê Perwande dane Bedîhcemal Teze def û dewatê xwe kirin. Ew çûn mirazê xwe şa bûn. Sê sêv derketin cinetê: yek para hostayê min, sêvek para hikyatbêj, sêvek jî para cimetê. Kêmasîk jî hergê hebe, ew jî gerekê bibaxşînin. Mirazê te jî zarê te bivin. -Ez jî gelekî razîme.

"E b a d î d i x w a z e kudetayeke serbazî bike"

Li ser ew nûçeyên behsa rêketinekê di nav serokwezîrê Iraqê Heyder Ebadî û wezîrê berê yê bergiriyê Iraqê Xalid Ubeydî dikin, ku niyeta wan heye kudetayeke serbazî encam bidin, daku Ebadî di desthilatê de bimîne, Hevpeymaniya Fetih bi

serokatîya Hadî Amîrî, helwesta xwe da xuyakirin.

Serkirde di Hevpeymaniya Fetih de, Amir Fayiz ragihand, ku zehmet e niha û di pêşerojê de jî, kudetayek serbazî li Iraqê bê encamdan. Ew nûçeyên behsa vê yekê dikin ne rast in.

Amir Fayiz diyar kir, ku bawerîya hemû hêzên siyasî bi destawdestkirina aştiyane ji desthilatê re heye û hemû jî pêbendî encamên hilbijartinan in.

Fayiz zelal kir, bihêztir sedem ku nahêle kudeta çêbibe, ew e ku piraniya aliyên siyasî, baskê wan yê serbazî heye û ew baskê serbazî wê parastina baskê xwe yê siyasî bike.

Berî niha çendîn dezgehên ragihandinên û çalakanên torên civakî li Iraqê, nûçeyên rêketinekê di navbera Ebadî û Ubeydî de, ji bo encamdana kudetayeke serbazî belav kiribûn û diyar kiribûn, ji ber ku Ebadî dixwaze careke din di postê xwe de bimîne, wê kudetayeke serbazî bike. **kurdistan24.net**

Opozisyona Sûryê: Rûsya xwedî li sozên xwe derneket

Peyvdarê Hevpeymaniya Opozisyona Sûryê Enes El-Ebdê di kongîrekî rojnamevanî de li bajarê Stenbolê ragihand, ku binpêkirina rêketinan li başûrê Sûryê zêde bûye û Rûsya xwedî li wan sozên xwe derneket, ku berî niha dabû.

كوڤڤرەى رۆژنامەوانى شاندى ئۆپۆزىسيۆنى سووریا

Enes El-Ebdê diyar kir, ji encama şerê ku li başûrê Sûryê diqewime, bi hezaran sivil meşextî ser sînoran bûne, tevî ku parêzgeha Der'a yek ji navçeyên kêmkirina şer bû.

El-Ebdê bang li civaka navdewletî kir, ku bi erkên xwe rabe û şer rawestîne, herwiha ji welatên cihanê xwest ku fişaran li Rûsya bikin, daku soz û biryarên xwe bicî bike û rê li ber kuştina sivilan bigire.

Ji 19ê meha derbasbûyî ve, hêzên rêjîma Sûryê bi piştevaniya Rûsya û milîsên Îranî, dest bi operasyonê berfireh li dijî hêzên opozisyonê li parêzgeha Der'a kiriye. Li gorî amarên nefermî, heya niha bi deh hezaran welatîyên wê perêzgehê li ser sînorên Urdinê û Israîlê meşext bûne. **BasNews**

Hikûmeta Kurdistanê gumrika tiştên biyanî zêde dike

Wezareta Bazirganî û Pîşesazî ya Kurdistanê, bo piştevanîkirina berhemên hundir gumrika tiştên ku ji derve tîn Kurdistanê, zêde dike.

Berpîrsê karûbarên giştî li Wezareta Bazirganî û Pîşesazî ya Kurdistanê, Şêx Aras Reûf ji BasNewsê re got, hikûmetê biryar daye gumrika ser tiştên ku ji derve tîn Kurdistanê zêde bike da ku şansê bazarkirin û firotina berhemên hundir zêde bibe.

Şêx Aras Reûf her wiha got, emê vê biryarê di demek kurt de û bi hemahengî li gel hikûmeta Iraqê bicîh bînin.

Wî rayedarê hikûmetê anî ziman ku li Kurdistanê berhemên mîna şîş, çîmento, tiştên xwarin û

vexwarinê û gelek berhemên din hene ku li hember yê biyanî sazî ya Silêmaniyê, Sîrwan Mihemed jî kîfxweşiya xwe li hem-

şansê wan yê firotinê nîne û got, ji ber wê jî me biryarek wiha da.

Serokê Odeya Bazirganî û Pîşe-

ber wê biryarê nîşan da û got, daxwaza me ew e ku ev biryar di demek kurt de bicîh were. **BasNews**

Çîroka Berhevkirina Mîr Celadet Bedixan ji Alfabe Latînî re

Bi helkefta ku di roja 15ê vê Tîrmehê 2018'an de 67 sal di ser koçkirina Mîr Celadet Bedirxan re

dixwend û diedilandin. Min bala xwe dida Mêcer, bi lêvkirineke biyanî, lê bê dişwarî destnivîsa xwe dixwend.

an de, di gel hin nivîsên min ên din gihîştine pêşberê Mehkema Xarpûtê.

derbas dibe, werin em bi hev re çîroka berhevkirina wî ji Alfabe Latînî re nas bikin. Mîr Celadet ev çîrok di kovara Hawarê, hejmara 13'an de, sala 1932'an li Şam bi zelalî belavkiriye:

(...Ev elfabeya hanê ko îro em zimanê xwe pê dinivîsin paşîya xebateke salanên dirêje. Di sala 1919an de, me dabû çiyayê Meletiyê. Em ketibûn nav eşîra Reşwan. Mêcer Nowel (Ingilîzek) jî di gel me bû. Mêcer zarê nivro dizanîbû, dixebitî ko hîn zarê bakur bibe û ji xwe re her tişt dinivîsand. Min jî hin medhelok, stran û çîrok berhev dikirin. Carnan, me li nivîsên xwe çavên xwe digernandin,

Lê belê ez, heta ko min (Ü, و) ji (O, د) û (I, ی) ji (E, ئ) b. p derdixistin. Diketim ber hezar dişwarî. Ma çîman? Ji ber ko Mêcer bi herfên latînî, lê min bi herfên erebî dinivîsandin. Ser vê yekê di cih de, min qerara xwe da û ji xwe re bi herfên elfabeyek latînî. Êdî min bikariya destnivîsa xwe paş hezar salî jî, bê dişwarî û weke xwe bixwînim, ji ber ko her deng cihê cihê li ser kaxezê di hate sekinandin.

Wekê em veşeriyên hatin Stenbolê, bi vê elfabeyê min kitêbeke elfabeyê û ferhengêke kiçik nivîsand û ji bona çapê kar kirî bûn. Lê mixabin ne ew elfabê, ne jî ew ferheng îro di destê min de ne. Di sala 1925

Di sala 1924an de, li Elmanyayê min careke din çavê xwe li elfabeya xwe gerand, hûr lê meze kir û mideke xweş li ser xebitîm. Min bala xwe dida û didî ko ev sê texlît herf qenc li hev ne dihatin, herfên yûnanî û rûsî yekrengiya elfabeyê xerab dikirin. Jê pêve dî herif hebûn ko ji me re ne gerek bûn. Ji lewra min elfabeya xwe ji nû ve senifand: Herfên zêde jê avêtin, hin herfên latînî bilindek li wan bar kirin û di şûna herfên yûnanî û rûsî de êxistin.. Wekê tirk elfabeya xwe belav kirin, me dît ko di dengên hin herfan de elfabeyên me ne mîna hevîn. Dengin hebûnko tirkan ne bi wan herfên ko me nîşan kirine lê bi herfinen din nîşan kirî bûn.

Her wekî me berê jî çend caran gotî bû, ji bona hêsanî kirina xwendina nivîsarên me, ji Kurdmancên tirkîyê re, me dengên hin herfan bi hev guhertin û her çend hebû me ew çend elfabeya xwe xist nîzingî elfabeya tirkan. Ji gotinên jorîn qenc xuya dibe ko elfabeya me paşîya xebateke sêzdeh salîn e, gora zimanê kurdî, gora dengên zimanê me ye..

Ji lewra ez vê elfabeyê ji keda xwe bêtir ji keda mîletê xwe dihesibînim û pêşkêşî wî dikim. Ji xwe herçî yê wî ye, ji yê her kesî hejagir û spehîtir e..) **Konê Reş**

Kerkûkî: "Bo arambûna Kerkûkê divê Heşda Şebî bajêr biterikîne"

Fermandeyê Hêzên Pêşmergeyên Kurdistanê yê mihwerê rojavayê Kerkûk- Pirdê Kemal Kerkûkî ragihand ku, pêwîst e Heşda Şebî li Kerkûkê ji nav bajêr derkeve, ji ber ku piraniya çekdarên DAIŞê li Kerkûkê tevî Heşda Şebiyê bûn.

Fermandeyê Hêzên Pêşmergeyên Kurdistanê yê mihwerê rojavayê Kerkûk- Pirdê Kemal Kerkûkî ji BasNewsê re ragihand, ku ew kesên hinceta ji rewşa Kerkûkê re dibînin xwe riswa kirin, hewce nake em navê wan bibêjin, ji ber ku rewşa Kerkûkê li ber çav e.

Kerkûkî eşkere kir, ku piraniya çekdarên DAIŞê li Kerkûkê tevî milîsên Heşda Şebî bûn, wek mînak jî berpîrsê niha yê asayîşa Kerkûkê berî niha pileyeke eskerî

ya mezin li bajarokê Zab li nav DAIŞê de hebû, bi vê yekê DAIŞ û

Kemal Kerkûkî amaje bi wê yekê kir ku, ew bûyerên rojane li

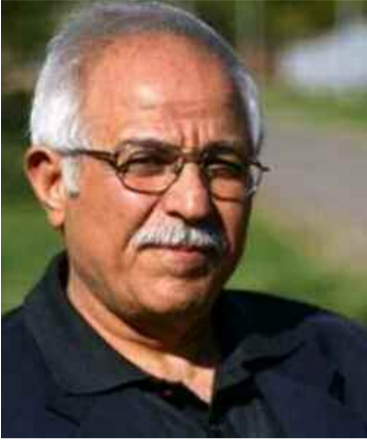

Heşda Şebî tevîhev bûn. Lewma rewşa Kerkûkê ne arame û pêwîste asayî be û divê ew hêz ji Kerkûkê derkevin.

Kerkûk, Daqoq, Xurmatû û Hiwêce pêktên bersiva wan kesên ku, dixwezî destê xwe yê pîs bi xelkê din baqij bikin. **PeyamaKurd**

Şêx Seîd Êfendiyê Pîranî û Hevreyên Wî/ ENFAL...

İbrahim GUÇLU

Dewleta Tirk, li ser înkâr û tûnekirina neteweya kurd û kêmeteweyan ava bû. Hemû mafên neteweya kurd hatin xesip kirin. Kürdistan hat îşgal kirin û kolonî kirin. Kurdan jî li hemberî vê siyaseta dewleta kolonyalîst, mûxalefet kirin, ji bona mafên xwe serhildan, xwestin zora siyaseta dewletê bibin. Serhildana milî ya di bin serokatiya Rêxistina Azadî de hat meşandin, tevgerê gelek mezin û kîtlewî bû. Hezar mixabin serokên Rêxistina Azadî û Serhildana 1925an, bil ez hatin girtin û dîsa bil ez dadgeh bûn. Encama dagehekîrîna nehiqûqî hatin îdam kirin û hatin kûştin. Neteweya me di bi qetlîameke mezinve rû be rû bû.

Li Başûrê Kurdistanê rejîma faşîst û dagirker û kolonyalîst ya Baasî, di sala 1988an de ji bona ku kurdan tunebike û Kurdistanê bike ereb dest bi qetlîama Enfalê kir.

ŞÊX SEÎD EFENDİYÊ PÎRANÎ Û HEVREYÊN WÎ...

Gele Kurd, di Împeratoriya Osmanî de xwediyê statuyeke siyasî bû. Dema ku Împeratoriya Osmanî di Şerê Cihanî yê 2-emîn de wenda kir û bi peymanê Mondrosê biryara leşker belavkirinê hat dayîn, bi Peymana Sevrê jî avakirina Kurdistanê û Ermenîstanê bû biryar.

Hezar mixabin bi Peymana Lozanê, Peymana Sevrê jî holê rabû û gelê kurd bê statu bû. Her çiqas di avakirina Komara Tirkîyeyê de berpirsiyarên dewletê piştigiriya berpirsiyarên gelê kurd girtibûn û soz dabûn ku statuya Kurdistanê jinûve tespît bikin û mafên gelê kurd nas bikin jî, piştî ku Komara Tirkîyeyê xwe xurt dît û alîkariya hêzên navneteweyî û bi taybetî jî piştigiriya rojava û îngilîzan, Rusya ya Bolşewîk girt, hebûna neteweya kurd înkâr kir.

Ji bona ku biryar hatibû dayîn ku dewleteke milî û unîter ava bibe, neteweya tirk jî tekamûl nekiribû û diviya bû ku neteweya tirk ava bibe. Loma biryar hat girtin ku neteweya kurd bibe tirk; ji bona vê jî siyaseta asimilasyonê û tunekirina milletê kurd hat pejirandin.

Ev helwest û siyaseta Komara Tirkîyeyê ji aliyê berpirsiyarên kurdan de nehat pejirandin. Ji bona vê berpirsiyarên Kurdan dest pê kirin ku rêxistinên Kurdistanî ava bikin.

Tê zanîn ku di destpêka sedsala 20-an de li Stenbolê gelek rêxistinên Kurdistanî ava bibûn û ew rêxistinên vekirî û legal bûn. Lê piştî demekê îttîhad-terakîciyan ev rêxistinanan qedexa kirin û mifte li deriyê wan xistin.

Piştî ku Komara Tirkîyeyê ava bû, rêxistina bi navûdeng ya ku ava bûyî Komîteya Îstîklalê ya Kurdistanê (Azadî) bû. Serokê Rêxistina Azadîyê Xalid Begê Cibiyî bû û bi xwe di orduya Komara Tirkîyeyê de mîralay bû.

Komara Tirkîyeyê demeke dirêj derbas nebû xebata Rêxistina Azadîyê tespît kir û serokên wê Xalid Beg û Yisuf Ziya Begê Bedlîsî derdest kirin û li Bedlîsê hepis kirin. Xalid Beg û Yisuf Ziya Beg bi lezûbez hatin mehkeme kirin û hatin îdam kirin.

Ev yekê pêşiya rêxistinîbûnê girt û dîsa bû sedem ku beriya wextê, zivistanê, di 13-ê Sibata 1925-an de encama provokasyonê leşkerên tirk, serhildana milî li Pîranê dest pê bike û li Kurdistanê belav bibe û hêzên kurd gelek desthilatdariyên bajaran bixin destê xwe.

Di 4-ê Adara 1925-an de Zagona Takrîrî Sukûnê hat pejirandin û piştî vê zagonê Dadgehên Îstîklalê yê Şerqê ava bûn.

Hezar mixabin piştî êrîşa hêzên dewletê. serokê tevgerê Şêx Seîd Efendiyê Pîranî li ser pir a Wertoyê encama planeke qirêj hat girtin.

Serokê Komeleya Tealî ya Kurd Seyîd Evdilkadir û 12 hevalên wî jî li Stenbolê hatin girtin û li Amedê dadgeh bûn û di 27-ê Gulana 1925-an de hatin îdam kirin.

Şêx Seîd Efendî û 47 hevalên xwe, ku piraniya van serokên olî şêx bûn, di Dadgeha Îstîklalê ya Şerqê de hatin mehkeme kirin û bi lezûbez di derheqê wan de ji derveyî hiqûqê biryara daleqandinê hat dayîn. Li hemberî biryarê îfraz jî nehat pejirandin û Şêx Seîd Efendî û hevalên xwe di 28-ê Hezîrana 1925-an de li Amedê li ber Mizgefta Mezin (Ulu Camiyê) hatin daleqandin û ew ketin nav şehîdên Kurdistanê.

***

Serhildana milî ya kurd bi zor û terora dewletê hat şikandin. Li Kurdistanê qetlîameke mezin pêk hat û bi deh hezaran kes, jin û mêr, hatin kuştin û hatin qirçirin.

Serok û têkoşerên tevgerê

bi tevayî hatin kuştin û hatin ceza kirin.

Gund, bajarok, bajar hatin şewitandin, bi hezaran kes girêdayî Zagona Takrîrî Sukûnê hatin sirgun kirin.

Karbidestên Kurdistanê hatin şikandin, ji siyaseta hatin bi dîr xistin. Asîmîlekîrîna gelê kurd bi mekanîzmayên nû û xurt hat meşandin.

Desthilatdariya Kemalîst serhildana milî ya kurd kir sedem, hemû pêşveçûn û mixalefeta demokratîk ji holê rakir.

Dema ku serhildana milî ya kurd dest pê kir, li Tirkîyeyê ji derveyî partiya dewletê

CHPê, Firqeya Komarî ya Terakkîperwerî hatibû damezrandin. Desthilatdariya Kemalîst, ev partiya ji bona desthilatdariya xwe ya otorîter û totalîter xeter didît. Dema ku serhildana milî ya kurd dest pê kir, desthilatdariya Kemalîst derfet dît ku vê partiye tewanbar bike. Karbidestîya Kemalîst îddia kir ku Firqeya Komarî ya Terakkîperwerî jî bi awayekî daxîlî serhildanê bûye û ji serhildanê re bûye alîkar. Ev jî bû sedem ku parti bê qedexa kirin û mifte li deriyê wê bikeve.

Desthilatdariya Kemalîst serhildana milî ya Kurd ji bona jîholêrakirina mixalafeta çep û sosyalîst jî kir sedem. Karbidestên Kemalîst him li Kurdistanê û him jî Li rojavayê Tirkîyeyê zilum û zordariya xwe bi plân û bi sistem meşand.

***

Desthilatdariya Kemalîst, tevgera milî ya sala 1925-an, ji bona ku him xwediyê ruhê milî û him jî xwediyê ruhê olî bû, ji vê tevgerê gelek tirsîya.

Komara Tirkîyeyê piştî serhildana milî ya sala 1925-an, xwe jinûve ava kir. Li Hemberî mixalefeta kurd ya milî tedbîrên gelek xurt û xeter girtin.

Ji bona ku civata kurd û desthilatdarên kurd teslîm bigre, projeyên gelek qirêj xist jîyanê. Li ser ew malbat û eşîret, şêx û begên beşdarî serhildanê bûne, projeyên taybetî meşandin.

Ev pêvajoya di sala 1938-an de piştî şikestina

serhildana milî ya Dersîmê, karbidestên kurd bi tevayî teslîm girt, ji bona ku li Kurdistanê burjuwaziya milî ava nebe û pêş nekeve siyaseta meşand.

Wek tê zanîn, dewletên milî bi pêşketina kapîtalîzmê derketine qeda dîrokê. Desthilatdariya Kemalîst ji bona ku ev yeka dizanî, ji bona ku li Kurdistanê kapîtalîzm pêş nekeve planên taybetî meşand, bi sinîf û tebeqeyên edetî yên dema feodalî re tîfaq pêk anî û jiyana wan dirêj kir.

***

Komara Tirkîyeyê, ji bona tevgera milî ya kurd ya sala 1925-an bişîkine û ne rewa

encama karaktera wê ya kolonyalîst û siyaseta wê ya li dijî neteweya kurd e.

Şêx Seîd û hevalên wî serokên neteweya kurd in. Wan ji bona ku neteweya kurd azad bibe û Kurdistan serbixwe bibe û gelê kurd qasî gelên din xwediyê maf be, têkoşîn meşandin û fedekarî kirin û canê xwe fêda kirin.

Ew di dilê neteweya kurd de dijîn.

Ew ji bona Komara Tirkîyeyê sedema tirsê ne.

Divê em ji wan re xwedî derkevin û li hemberî wan vatiniyên xwe pêk bînin.

Komara Tirkîyeyê çawa ku dixwaze neteweya kurd ji hemû hêjayiyên xwe dûr bixe, dixwazin ku ji serok û têkoşerên xwe jî dûr bixe.

Divê kurd ev siyaseta qirêj ya Komara Tirkîyeyê bibîne û nepejirîne.

TUNEKIRINA KURDAN: ENFAL...

Dîroka neteweya kurd, di heman dem de dîroka qetlîam û zulma mezin e.

Dîroka neheqî û nehiqûqî ye. Dîroka kolonîbûn û parçebûnê ye.

Neteweya Kurd li hemû beşên Kurdistanê piştî serhildanên milî hatiye qetlîam kirin.

Ji bona tune kirina neteweya kurd dewletên kolonyalîst hewlên mezin û hevbeş dane.

Lê dewletên kolonyalîst nikarin neteweya kurd ji holê rakin. Lewra neteweya kurd, neteweyekî mezin û dîrokî ya Rojhilata Navîn e. Li Rojhilata Navîn şaristanî ava kiriye. Xizmetî çand, dîroka giştî ya Rojhilata Navîn kiriye.

Enfal jî li Başûrê Kurdistanê qetlîameke mezin e. Enfalê di sala 1988an de dest pê kir û bi Qetlîma Helebçeyê domand.

Di qetlîama Enfal de ayete Quranê wek desîse hat bi kar anîn. Di encama Qetlîama Enfalê de derket holê ku desthilatdarên baasî bi mûsilmanîyê re jî eleqeder nînin.

Enfal di çend merheleyan bi dawî hat.

Di Enfalê de 185 000 birayên me kurd hatin qetlî kirin. Ev qetlîameke gelek mezin bû.

Bi Enfalê, 5 hezar gund, 4 bajarok, 30 qesebe, 3100 mizgeft, 100 dêr, 1800 dibistan, 300 nexweşxane ji holê rabûn. 2 mîlyonm heywan hatin kûştin.

Sedema Enfalê tunekirina neteweya kurd bû. Erebkirina Kurdistanê bû.

Ez îdamkirina serok û têkoşerên Kurdistanê; Qetlîama Enfalê lanet dikim.

Li ber şehîdên Kurdistanê serê xwe ditewînim.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Aa

av

Ev çiyə? Ev **ave**.
Bu nədir? Bu sudur.
Что это? Это вода.
What is it? It is water.

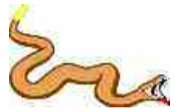
diran

Ev çiyə? Ev **dirane**.
Bu nədir? Bu dişdir.
Что это? Это зуб.
What is it? It is a tooth.

agir

Ev çiyə? Ev **agire**.
Bu nədir? Bu oddur.
Что это? Это огонь..
What is it? It is fire.

mar

Ev çiyə? Ev **mare**.
Bu nədir? Bu ilandır.
Что это? Это змея..
What is it? It is a snake.

Bb

bizin

Ev çiyə? Ev **bizine**.
Bu nədir? Bu keçidir.
Что это? Это коза.
What is it? It is goat.

balon

Ev çiyə? Ev **balone**.
Bu nədir? Bu şardır.
Что это? Это шар.
What is it? It is a balon.

bacan

Ev çiyə? Ev **bacane**.
Bu nədir? Bu pomidordur.
Что это? Это помидор.
What is it? It is a tomato.

otomobil

Ev çiyə? Ev **otomobile**.
Bu nədir? Bu maşındır.
Что это? Это машина.
What is it? It is a car.

Cc

taC

Ev çiyə? Ev **taCe**.
Bu nədir? Bu tacdır.
Что это? Это корона.
What is it? It is a crown.

Canı

Ev çiyə? Ev **Canie**.
Bu nədir? Bu daydır.
Что это? Это жеребенок.
What is it? It is a horse.

cücik

Ev çiyə# Ev **Cücike**.
Bu nədir? Bu cücədir.
Что это? Это цыплёнок.
What is it? It is a chicken.

finCan

Ev çiyə# Ev **finCane**.
Bu nədir? Bu fincandır.
Что это? Это чашка.
What is it? It is a cup.

Çç

çav

Ev çiyə? Ev **çave**.
Bu nədir? Bu gözdür.
Что это? Это глаз.
What is it? It is an eye.

çêlek

Ev çiyə? Ev **çêleke**.
Bu nədir? Bu inəkdir.
Что это? Это корова.
What is it? It is cow.

defter

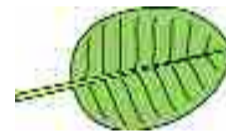
Ev çiyə? Ev **dəftere**.
Bu nədir? Bu dəftərdir.
Что это? Это тетрадь.
What is it? It is a copybook.

dar

Ev çiyə? Ev **dare**.
Bu nədir? Bu ağacdır.
Что это? Это дерево.
What is it? It is a tree.

Ee

belg

Ev çiyə? Ev **belge**.
Bu nədir? Bu yarpaqdır.
Что это? Это лист.
What is it? It is a leaf.

elok

Ev çiyə? Ev **eloke**.
Bu nədir? Bu hinduşqadır.
Что это? Это индюк.
What is it? It is a turkey.

çaynîk

Ev çiyə? Ev **çaynîke**.
Bu nədir? Bu çaynikdir.
Что это? Это чайник.
What is it? It is a teapot.

çakûç

Ev çiyə? Ev **çakûçe**.
Bu nədir? Bu çəkicdir.
Что это? Это молоток.
What is it? It is hammer.

dest

Ev çiyə? Ev **deste**.
Bu nədir? Bu əldir.
Что это? Это ладонь.
What is it? It is a hand.

dil

Ev çiyə? Ev **dile**.
Bu nədir? Bu ürəkdir.
Что это? Это сердце.
What is it? It is a heart.

ker

Ev çiyə? Ev **kere**.
Bu nədir? Bu ulaqdır.
Что это? Это осёл.
What is it? It is a donkey.

zebeş

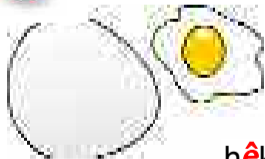
Ev çiyə? Ev **zebeşe**.
Bu nədir? Bu qarızdır.
Что это? Это арбуз..
What is it? It is a water melon.

Êê

êleg

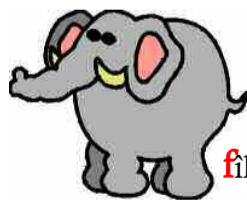
Ev çiyə? Ev **êlege**.
Bu nədir? Bu jiletidir.
Что это? Это жилет.
What is it? It is a jumper.

hêk

Ev çiyə? Ev **hêke**.
Bu nədir? Bu yumurtadır.
Что это? Это яйцо.
What is it? It is an egg.

Ff

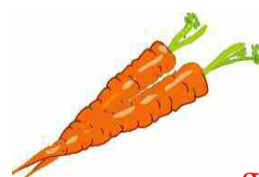
fîl

Ev çiyə? Ev **file**.
Bu nədir? Bu fildir.
Что это? Это слон.
What is it? It is an elefoant.

fîrok

Ev çiyə? Ev **firoke**.
Bu nədir? Bu təyyarədir.
Что это? Это самолёт.
What is it? It is a plane.

gizêr

Ev çiyə? Ev **gizêre**.
Bu nədir? Bu kökdür.
Что это? Это морковь.
What is it? It is a carot.

gêzî

Ev çiyə? Ev **gêziye**.
Bu nədir? Bu süpürgədir.
Что это? Это веник.
What is it? It is a braom.

pê

Ev çiyə? Ev **pêye**.
Bu nədir? Bu ayaqdır.
Что это? Это пятка.
What is it? It is a heel.

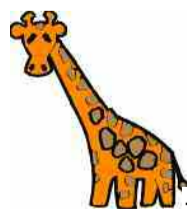
kêr

Ev çiyə? Ev **kêre**.
Bu nədir? Bu bıçaqdır.
Что это? Это нож.
What is it? It is a knife.

fînd

Ev çiyə? Ev **fînde**.
Bu nədir? Bu şamdır.
Что это? Это свеча.
What is it? It is a candle.

zerafe

Ev çiyə? Ev **zerafeye**.
Bu nədir? Bu zürafədir.
Что это? Это жираф.
What is it? It is a giraffe.

gore

Ev çiyə? Ev **goreye**.
Bu nədir? Bu corabdır.
Что это? Это носки.
What is it? It is a stocking.

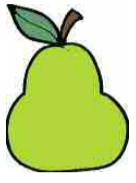
guh

Ev çiyə? Ev **guhe**.
Bu nədir? Bu qulaqdır.
Что это? Это ухо..
What is it? It is an ear.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Hh

hirmê

Ev çîye? Ev hirmêye.
Bu nêdir? Bu armuddur.
Что это? Это груша.
What is it? It is a pear.

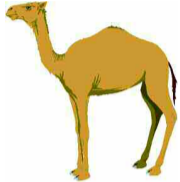
hirç

Ev çîye? Ev hirçe.
Bu nêdir? Bu ayıdır.
Что это? Это медведь.
What is it? It is a bear.

hesp

Ev çîye? Ev hespe.
Bu nêdir? Bu atdır.
Что это? Это лошадь.
What is it? It is a horse.

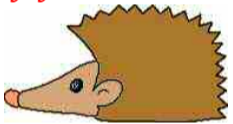

hêştir

Ev çîye? Ev hêştire.
Bu nêdir? Bu dəvədir.
Что это? Это верблюд.
What is it? It is a camel.

Jj

jûji

Ev çîye? Ev jûjiye.
Bu nêdir? Bu kirpidir.
Что это? Это ёжик.
What is it? It is a hedgehog.

roj

Ev çîye? Ev roje.
Bu nêdir? Bu günəşdir.
Что это? Это солнце.
What is it? It is the sun.

rojname

Ev çîye? Ev rojnameye.
Bu nêdir? Bu qəzetdir.
Что это? Это газета.
What is it? It is a newspaper.

kevjaj

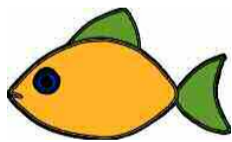
Ev çîye? Ev kevjale.
Bu nêdir? Bu xəçəngdir.
Что это? Это краб.
What is it? It is a crayfish.

Mm

mûz

Ev çîye? Ev mûze.
Bu nêdir? Bu banandır.
Что это? Это банан.
What is it? It is a banana.

masî

Ev çîye? Ev masiye.
Bu nêdir? Bu balıqdır.
Что это? Это рыба.
What is it? It is fish.

gamêş

Ev çîye? Ev gamêşe.
Bu nêdir? Bu samışdır.
Что это? Это буйвол.
What is it? It is a buffalo.

meymûn

Ev çîye? Ev meymûne.
Bu nêdir? Bu meymundur.
Что это? Это обезьяна.
What is it? It is a monkey.

li

dil

Ev çîye? Ev dile.
Bu nêdir? Bu ürəkdir.
Что это? Это сердце.
What is it? It is a heart.

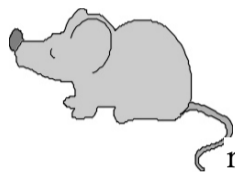
lepik

Ev çîye? Ev lepîke.
Bu nêdir? Bu əlcəkdir.
Что это? Это перчатки.
What is it? It is gloves.

ling

Ev çîye? Ev linge.
Bu nêdir? Bu qıçdır.
Что это? Это нога.
What is it? It is a leg.

mişk

Ev çîye? Ev mişke.
Bu nêdir? Bu siçandır.
Что это? Это мышь.
What is it? It is a mouse.

îî

dîk

Ev çîye? Ev dîke.
Bu nêdir? Bu xoruzdur.
Что это? Это петух.
What is it? It is a cock.

îsot

Ev çîye? Ev îsote.
Bu nêdir? Bu bibardır.
Что это? Это перец.
What is it? It is a pepper.

gustîl

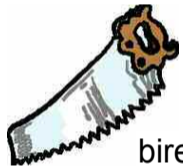
Ev çîye? Ev gustîle.
Bu nêdir? Bu üzükdür.
Что это? Это кольцо.
What is it? It is a ring.

keştî

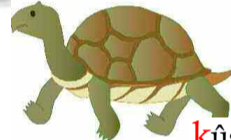
Ev çîye? Ev keştîye.
Bu nêdir? Bu gəmidir.
Что это? Это пароход.
What is it? It is a ship.

Kk

birek

Ev çîye? Ev bireke.
Bu nêdir? Bu mişardır.
Что это? Это пила.
What is it? It is a saw.

kûsî

Ev çîye? Ev kûsiye.
Bu nêdir? Bu bağadır.
Что это? Это черепаха.
What is it? It is a tortoise.

lêv

Ev çîye? Ev lêve.
Bu nêdir? Bu dodaqdır.
Что это? Это губы.
What is it? It is a lip.

lîmon

Ev çîye? Ev lîmone.
Bu nêdir? Bu limondur.
Что это? Это лимон.
What is it? It is a lemon.

kund

Ev çîye? Ev kunde.
Bu nêdir? Bu bayquşdur.
Что это? Это сова.
What is it? It is an owl.

kevçî

Ev çîye? Ev kevçîye.
Bu nêdir? Bu qaşıqdır.
Что это? Это ложка.
What is it? It is a spoon.

xezal

Ev çîye? Ev xezale.
Bu nêdir? Bu seyrandır.
Что это? Это джейран.
What is it? It is a deer.

kûlî.

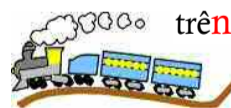
Ev çîye? Ev kûliye.
Bu nêdir? Bu çəyirtkədir.
Что это? Это саранча.
What is it? It is a grasshopper.

Nn

nan

Ev çîye? Ev nane.
Bu nêdir? Bu çörəkdir.
Что это? Это хлеб.
What is it? It is bread.

trên

Ev çîye? Ev trêne.
Bu nêdir? Bu qatardır.
Что это? Это поезд.
What is it? It is a train.

hûrbivîn

Ev çîye? Ev hûrbivîne.
Bu nêdir? Bu zərrəbındır.
Что это? Это лупа.
What is it? It is a magnifying-glass.

reng

Ev çîye? Ev reнге.
Bu nêdir? Bu boyadır.
Что это? Это краска.
What is it? It is a colour.

Oo

ode

Ev çîye? Ev Odeye.
Bu nêdir? Bu otaqdır.
Что это? Это комната.
What is it? It is a room.

otobûs

Ev çîye? Ev Otobüse.
Bu nêdir? Bu avtobusdur.
Что это? Это автобус.
What is it? It is a bus.

sol

Ev çîye? Ev sole.
Bu nêdir? Bu ayaqqabıdır.
Что это? Это обувь.
What is it? It is a shoe.

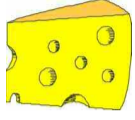
top

Ev çîye? Ev tOpe.
Bu nêdir? Bu topdur.
Что это? Это мяч.
What is it? It is a ball.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Pp

penîr

Ev çiyey? Ev penîre.
Bu nədir? Bu pendirdir.
Что это? Это сыр.
What is it? It is a cheese.

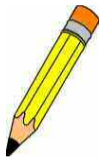
pîvaz

Ev çiyey? Ev pîvaze.
Bu nədir? Bu soğandır.
Что это? Это лук.
What is it? It is an onion.

perçemek

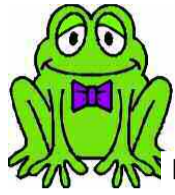
Ev çiyey? Ev perçemeke.
Bu nədir? Bu yarasadır.
Что это? Это летучая мышь.
What is it? It is a bat.

pênûs

Ev çiyey? Ev pênûse.
Bu nədir? Bu qələmdir.
Что это? Это карандаш.
What is it? It is a pencil.

Qq

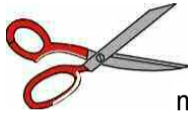

beq

Ev çiyey? Ev beqe.
Bu nədir? Bu qurbağadır.
Что это? Это лягушка.
What is it? It is a frog.

Ev çiyey? Ev qaze.
Bu nədir? Bu qazdır.
Что это? Это гусь.
What is it? It is a goose.

meqes

Ev çiyey? Ev meqese.
Bu nədir? Bu qayçıdır.
Что это? Это ножницы.
What is it? It is a scissors.

portqal

Ev çiyey? Ev portqale.
Bu nədir? Bu portağaldır.
Что это? Это апельсин.
What is it? It is an orange.

Rr

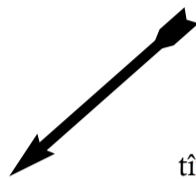
şêr

Ev çiyey? Ev şêre.
Bu nədir? Bu şirdir.
Что это? Это лев.
What is it? It is a lion.

kêwrîşk

Ev çiyey? Ev kêwrîške.
Bu nədir? Bu dovşandır.
Что это? Это заяц.
What is it? It is a rabbit.

tîr

Ev çiyey? Ev tîre.
Bu nədir? Bu oxdur.
Что это? Это стрела.
What is it? It is an arrow.

rovî

Ev çiyey? Ev roviye.
Bu nədir? Bu tülküdür.
Что это? Это лиса.
What is it? It is a fox.

Ss

sêv

Ev çiyey? Ev sêve.
Bu nədir? Bu almadır.
Что это? Это яблоко.
What is it? It is an apple.

stêrk

Ev çiyey? Ev stêrke.
Bu nədir? Bu ulduzdur.
Что это? Это звезды.
What is it? It is a star.

şûr

Ev çiyey? Ev şûre.
Bu nədir? Bu qılıncdır.
Что это? Это меч.
What is it? It is a sword.

şeh

Ev çiyey? Ev şeye.
Bu nədir? Bu daraqdır.
Что это? Это гребешок.
What is it? It is a comb.

tîr

Ev çiyey? Ev tiriye.
Bu nədir? Bu üzumdür.
Что это? Это виноград.
What is it? It is a grape.

tûtî

Ev çiyey? Ev tûtîye.
Bu nədir? Bu tutuqşudur.
Что это? Это попугай.
What is it? It is a parrot.

se

Ev çiyey? Ev seye.
Bu nədir? Bu itdir.
Что это? Это собака.
What is it? It is a dog.

sêvik

Ev çiyey? Ev sêvike.
Bu nədir? Bu kartofdur.
Что это? Это картофель.
What is it? It is a potato.

şîr

Ev çiyey? Ev şîre.
Bu nədir? Bu süddür.
Что это? Это молоко.
What is it? It is a milk.

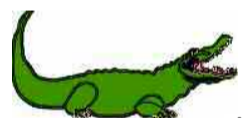
şûşe

Ev çiyey? Ev şûşeye.
Bu nədir? Bu şüşədir.
Что это? Это стекло.
What is it? It is a glasses.

pirtûk

Ev çiyey? Ev pirtûke.
Bu nədir? Bu kitabdır.
Что это? Это книга.
What is it? It is a book.

tîmsah

Ev çiyey? Ev tîmsahe.
Bu nədir? Bu timsahdır.
Что это? Это крокодил.
What is it? It is a crocodile.

Uu

utî

Ev çiyey? Ev utiye.
Bu nədir? Bu ütüdür.
Что это? Это утюг.
What is it? It is an iron.

guh

Ev çiyey? Ev guhe.
Bu nədir? Bu qulaqdır.
Что это? Это ухо.
What is it? It is an ear.

Ûû

bilûr

Ev çiyey? Ev bilûre.
Bu nədir? Bu tütəkdir.
Что это? Это свирель.
What is it? It is a pipe.

brûsk

Ev çiyey? Ev brûske.
Bu nədir? Bu ildırımdır.
Что это? Это молния.
What is it? It is a lightning.

Vv

çav

Ev çiyey? Ev çave.
Bu nədir? Bu gözdür.
Что это? Это глаз.
What is it? It is an eye.

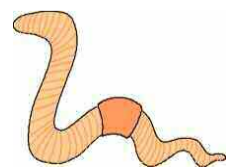
keVok

Ev çiyey? Ev keVoke.
Bu nədir? Bu göyərçindir.
Что это? Это голубь.
What is it? It is a pigeon.

gul

Ev çiyey? Ev gule.
Bu nədir? Bu güldür.
Что это? Это цветы.
What is it? It is a flower.

kurm

Ev çiyey? Ev kurme.
Bu nədir? Bu qurddur.
Что это? Это червяк.
What is it? It is a worm.

çûk

Ev çiyey? Ev çûke.
Bu nədir? Bu quşdur.
Что это? Это птица.
What is it? It is a sparrow.

dupişk

Ev çiyey? Ev dupişke.
Bu nədir? Bu əqrəbdır.
Что это? Это скорпион.
What is it? It is a scorpion.

bivir

Ev çiyey? Ev bivire.
Bu nədir? Bu baltadır.
Что это? Это топор.
What is it? It is an axe.

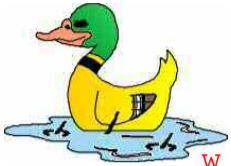
berçavik

Ev çiyey? Ev berçavike.
Bu nədir? Bu eynəkdir.
Что это? Это очки.
What is it? It is glasses.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Ww

werdek

Ev çîye? Ev werdeke.
Bu nêdir? Bu ökdêkdir.
Что это? Это утка
What is it? It is a duck.

wêne

Ev çîye? Ev wêneye.
Bu nêdir? Bu şekildir.
Что это? Это картина
What is it? It is a map.

ewr

Ev çîye? Ev ewre.
Bu nêdir? Bu buluddur.
Что это? Это туча.
What is it? It is a cloud.

kew

Ev çîye? Ev kewe.
Bu nêdir? Bu kəklikdir.
Что это? Это цесарка
What is it? It is a partridge.

Xx

xalxalok

Ev çîye? Ev xalxaloke.
Bu nêdir? Bu arabüzendîr.
Что это? Это божья коровка.
What is it? It is a lady-bird.

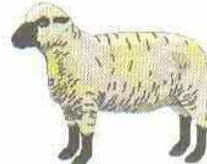
xanî

Ev çîye? Ev xanîye.
Bu nêdir? Bu evdir.
Что это? Это дом.
What is it? It is a home.

xaç

Ev çîye? Ev xaçe.
Bu nêdir? Bu xaçdır.
Что это? Это крест.
What is it? It is a cross.

berx

Ev çîye? Ev berxe.
Bu nêdir? Bu quzudur.
Что это? Это баран.
What is it? It is a sheep.

Yy

xîyar

Ev çîye? Ev xîyare.
Bu nêdir? Bu xiyardîr.
Что это? Это огурец.
What is it? It is a cucumber.

heyve

Ev çîye? Ev heyve.
Bu nêdir? Bu aydır.
Что это? Это луна.
What is it? It is a moon.

1

yek

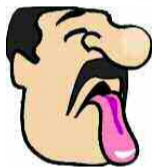
Ev çîye? Ev yeke.
Bu nêdir? Bu birdîr.
Что это? Это единица.
What is it? It is a one.

çiya

Ev çîye? Ev çiyaye.
Bu nêdir? Bu dağdır.
Что это? Это горы.
What is it? It is a mountain.

Zz

ziman

Ev çîye? Ev zimane.
Bu nêdir? Bu dildir.
Что это? Это язык.
What is it? It is a tongue.

zengil

Ev çîye? Ev zengile.
Bu nêdir? Bu zengdir.
Что это? Это звонок.
What is it? It is a bell.

zerik

Ev çîye? Ev zerike.
Bu nêdir? Bu vedrêdir.
Что это? Это ведро.
What is it? It is a bucket.

derzi

Ev çîye? Ev derziye.
Bu nêdir? Bu iynêdir.
Что это? Это игла.
What is it? It is a needle.

ALFABÊ

N b/s	KURDÎ		Azerî	DİKARÎ BIXWÎNÎ
	ya bi tîpên latînî	ya bi tîpên kirîlî	Latinî	
1	Aa	Аа	Aa	Artêş, armanc, av, agir, azadî, adar, azerî, aram, artêş,
2	Bb	Бб	Bb	Bazîd, beran, berf, Baran, ba, bahoz, berbang, bedew, berx
3	Cc	Цц	Cc	Cûdî, cêr, ceş, Decle, Cefer, Cemîl, cêv, Cello,
4	Çç	Чч	Çç	Çekdar, çem, çar, çepik, çav, çeleng, çil,
5	Dd	Дд	Dd	Dayîk, dewr, dar, dest, Dara, dû, deh, defter, don, dîwar, dinê
6	Êê	Ее	Ee	Êlnûr, êvar, êzîng, êş, êlek, Êldar,
7	Ee	Яя	Əə	Enî, ewr, erê, Ewreman, Elî, elek, Elegez, Erzurum,
8	Ff	Фф	Ff	Ferat, frtone, Fariz, fil, fûtbol, Ferman, Firat, Fatma
9	Gg	Гг	Gg	Gerîlla, Gebar, genim, gellî, germ, golig, gore, goh
10	Hh	Нн	Hh	Hewlêr, havîn, hirç hêsir, hewar, havîn, hurmê, hesp
11	Îî	Ии	Ii	Îsal, înî, bîr, pîr, sîr, Îdrîs, Îsa, îcar, valî, Îbrahîm, Îran
12	Ii	Ьь	İı	Kirin, birin, firîn, kirîn, Miraz, mirin, minminîk,
13	Jj	Жж	Jj	Jîyan, jûjî, Nûjîn, jor, jêr, jehr, jale, jajik, Janna,
14	Kk	Кк	Kk	Kurdistan, karker, kevan, Kemal, Kerkuk, Kerem, kelem
15	Ll	Лл	Ll	Lûr, legleg, gul, bilbil, dil, Laliş, Lêyla, lazim, lempe, lîmon
16	Mm	Мм	Mm	Mîdîa, merd, mêr, mêvan, masî, meş, Misir,
17	Nn	Нн	Nn	Nan, nêrî, nig, Nîva, nevî, ner, nav, nas, hinar, Hesên,
18	Oo	Оо	Oo	Osê, Oskan, dor, sor, Oric, ode, orxan, Oslo, Duhok
19	Pp	Пп	Pp	Par, piling, pîr, pola, pis, Paşa, Perîşan, pitî, petek, perçe
20	Qq	Qq	-	Quling, qawe, qîr, qelem, qaiş, qat, qeysî, Qasim, qesir, qend
21	Rr	Рр	Rr	Ro, Rostem, zer, ber, gerîlla, reş, ru, rast, ram, aram, zirav
22	Ss	Сс	Ss	Serok, Sîpan, Sencar, sêv, sor, sût, serî, saz, serbaz, Sefer, sê
23	Şş	Шш	Şş	Şoreş, şev, şe, şene, şêr, şûr, şapik, şalik, şirîn, sekir, şewağ
24	Tt	Тт	Tt	Tîr, tîrêj, tam, tas, tî, tendûr, Temam, temaşe, tîfing, top,
25	Ûû	Уу	Uu	Kûr û dûr, pênuş, hûr, şûr, nûr, bûyîn, çûyîn, bûyar
26	Uu	Юю	Üü	Gul, sur, dudu, guh, buhur, kurd, Kurdistan, guhdar, nuh
27	Vv	Вв	Vv	Vala, vrvêşî, vira, vîalî, av, valî, vajî, Vagîf, Van, vala, eva
28	Ww	Ww	-	War, welat, Weçîh, weşandin, Xwedê, Wezîr, Wekîl, walî
29	Xx	Хх	Xx	Xiyal, xewn, xanî, xurtî, Xefîl, xalo, xafî, Xalid, xaç, xêr, xas
30	Yy	Йй	Yy	Yasin, Yusif, Yagub, Yasemen, yeqîn, Yehya, yarmarka
31	Zz	Зз	Zz	Zozan, zer, zêr, zor, zengil, zend, zîv, zelal, Zîver, zêytûn

М И Д И р а к а : И р а н сократил поток вод 42 рек

Иракское правительство обвинило соседний Иран в перекрытии потока вод по меньшей мере 42 рек, впадающих в Ирак, что вызвало нехватку воды в стране.

Пресс-секретарь МИД Ирака Ахмед Маджуб сообщил на семинаре в Багдаде, что эти меры были предприняты правительством Ирана без предварительного уведомления иракского правительства.

Он предупредил об ухудшении ситуации с поставкой воды в южных иракских провинциях в результате односторонних действий Ирана по созданию плотин и сокращению потоков.

kurdistan.ru

Масуд Барзани принял участие в церемонии празднования Дня независимости США в Эрбиле

Десятки высокопоставленных чиновников, в том числе известный курдский лидер Масуд Барзани, посол США в Ираке Дуглас Силлиман и Генеральный консул США в Эрбиле, Кен Гросс, посетили в

четверг, 5 июля, в Эрбиле церемонию, посвященную Дню независимости Соединенных Штатов Америки.

В своих выступлениях, посвященных празднику, американские представители подтвердили важность стратегических отношений между Вашингтоном и Эрбилем, и приветствовали прочные связи между двумя сторонами.

Чиновники заявили, что самое большое Генеральное консульство Вашингтона, которое сейчас строится в Эрбиле, является демонстрацией важности Курдистана для американской политике на Ближнем Востоке.

kurdistan.ru

Парламент Курдистана обязал министерство пешмерга отчитаться о причинах трех инцидентов на складах боеприпасов

Парламент Иракского Курдистана во вторник вызвал представителей министерства курдских сил пешмерга для дачи разъяснений относительно сразу трех пожаров на складах оружия в регионе.

Как уже сообщалось, 3 июля в провинции Дохук возник пожар на складе боеприпасов. Это инцидент стал третьим в течение нескольких дней. Ранее пожары произошли на складах оружия в Эрбиле и в Сулеймании.

"Мы попросили разъяснения у министерства пешмерга. Они сформировали комитет для расследования инцидентов с пожарами, но в этой комиссии нет членов нашей парламентской комиссии", - цитирует "Kurdistan24" депутата Шилан Шейх Джафар. "Министерство пешмерга должно разъяснить инциденты, и какие гарантии у министерства пешмерга касательно других складов оружия".

kurdistan.ru

КРГ выделило бюджет на строительство трех плотин

Региональное правительство Курдистана (КРГ) выделило бюджет на строительство трех плотин в курдском регионе Ирака. В интервью

"BasNews" представитель министерства сельского хозяйства и водных ресурсов КРГ Акрам Абдулла сообщил, что план по строительству дамб был разработан несколько лет назад, но его реализация была отложена из-за финансового кризиса. "Теперь, когда финансовые возможности региона Курдистан улучшаются, для начала строительства плотин был выделен бюджет", сказал чиновник.

kurdistan.ru

КРГ опубликует отчеты о нефтяных доходах

Все данные и документы о доходах от нефти будут представлены общественности в ближайшем будущем, сообщил в среду, 4 июля, премьер-министр Регионального правительства Курдистана (КРГ) Нечирван Барзани. Он добавил, что правительство Иракского Курдистана намерено провести парламентские выборы в сентябре.

Во время своей еженедельной пресс-конференции премьер-министр Барзани подтвердил, что Курдистан поддерживает ручной пересчет голосов, отданных на майских парламентских выборах в Ираке, для удовлетворения претензий всех сторон, обеспокоенных результатами выборов.

"Сегодня Курдистан встретился с международной аудиторской компанией "Deloitte" по поводу экспорта нефти в регионе Курдистан, и вскоре опубликует их отчет", - сказал Барзани, добавив, что до сих пор между Эрбилем и Багдадом официально не было достигнуто соглашение относительно экс-

порта сырой нефти Киркука в Турцию через регион Курдистан.

тывании пешмерга в Киркуке.

Курдский чиновник также заявил, что регион "не принима-

Что касается возможности возвращения курдских сил пешмерга в спорные районы, премьер отметил, что официального соглашения между иракскими силами и силами пешмерга о борьбе с "Исламским государством" (ИГ) на спорных территориях пока нет, и КРГ не получало официального запроса от Багдада о развер-

ет никаких курдских оппозиционных боевиков, использующих земли Курдистана, чтобы нападать на Турцию и Иран, а затем вернуться в Курдистан", имея в виду турецкую "Рабочую партию Курдистана" (РПК), которая ведет 30-летнюю войну с турецкой армией, и имеет штаб-квартиру в горах Кандиль региона Курдистан.

kurdistan.ru

В Эрбиле начато строительство нового консульства США

В пятницу, 6 июля, в Эрбиле состоялась церемония заклад-

ки нового здания Генерального консульства США в Иракском Курдистане. На ней присутствовали премьер-министр Курди-

и Генеральный консул США в Эрбиле Кен Гросс.

По словам Барзани, Курдистан и США имеют общее видение и общие ценности, а новый проект является серьезным посланием миру о том, что США намерены остаться в Ираке, в Курдистане, и хотят и дальше развивать отношения".

"Мы считаем этот проект важным, и надеемся, что он будет основой для будущих предприятий", цитирует "Kurdistan24" курдского премьера.

Новое американское консульство будет расположено на главной дороге между Эрбилем и Пирмаммом на участке площадью 200 000 кв.м, а его строительство обойдется в 600 млн. долларов.

kurdistan.ru

ки нового здания Генерального консульства США в Иракском

стана Нечирван Барзани, посол США в Ираке Дуглас Силлиман

Наджмалдин Карим: Текущая нестабильность в Киркуке - результат октябрьских событий

Нынешняя нестабильная и военная обстановка в провинции Киркук является результатом октябрьских событий, когда одна из фракций партии "Патриотический союз Курдистана" (ПСК) привела иракские войска в одноименную столицу Кирука. Об этом вновь заявил законный губернатор Киркука и член ПСК, Наджмалдин Карим, уволенный Багдадом в октябре прошлого года.

16 октября прошлого года иракская армия и поддерживаемые Ираном боевики "Хашд аш-Шааби" захватили курдские спорные территории и вытеснили от туда курдские войска пешмерги в ответ на референдум о независимости Курдистана. Багдад также уволил большинство местных курдских чиновников и ввел экономические санкции против Курдистана.

Как заявил в четверг Карим, иракские силы и поддерживаемые Ираном шиитские вооруженные группы несут ответственность за снижение уровня безопасности провинции, и за то, что боевики "Исламского государства" (ИГ) могут легко "передвигаться из одного места в другое через свои контрольно-пропускные пункты".

"[Выступить] против Курдистана и пешмерга

было для них [иракских войск и "Хашд аш-Шааби"] более важным, чем победить ДАИШ [ИГ] в этом районе, и поэтому [экстремистская группа]

все еще там и всегда будет существовать", сказал курдский чиновник.

"Только те, кто является частью иракских сил, такие как ополченцы "Хашд аш-Шааби", федеральная полиция и туркменские члены "Хашд аш-Шааби", утверждают, что безопасность Киркука является стабильной", - заявил он.

kurdistan.ru

Масуд Барзани: Партнерство, консенсус и баланс – залог успеха нового правительства в Багдаде

Известный курдский лидер и президент правящей "Демократической партии Курдистана" (ДПК) вновь заявил, что, чтобы стать успешным, следующее правительство Ирака должно

основываться на принципах партнерства, консенсуса и баланса сил.

Замечания были сделаны Барзани во время его встречи с лидером иракской "Коммунистической партии" Раидом Фахми в столице Курдистана, Эрбиле.

Стороны обсудили последние политические события в Ираке и в регионе Курдистан, включая парламентские выборы 12 мая и итоги голосования. По словам Фахми, его партия, вступившая в союз с победителем выборов - альянсом "Саирун" шиитского лидера Муктады ас-Садра, будет работать над обеспечением прав курдов в будущем правительстве в Багдаде. kurdistan.ru

В Турции могут находиться десятки похищенных ИГ езидов

Управление по делам похищенных езидов при Региональном правительстве Курдистана (КРГ) заявило, что десятки похищенных боевиками "Исламского государства" (ИГ) езидов были перевезены в Турцию.

Руководитель управления Хусейн Каиди в интервью "Bas-News" сообщил, что большинство из этих похищенных, являются молодыми женщинами и детьми.

По словам чиновника, до сих пор в Турции были обнаружены и благополучно возвращены в Курдистан только 3 езида.

"После освобождения от ДАИШ [ИГ] Тель-Афара большое количество похищенных езидов вместе были вывезены боевиками в Сирию, откуда некоторые из них были переправлены в Турцию", - сказал он, отметив, что КРГ имеет комплексный план активизации усилий по спасению оставшихся в руках террористов езидов.

В августе 2014 года боевики ИГ атаковали езидский район

Синджар на севере Ирака, совершив там множество актов террора, подпадающих под понятие геноцида.

Согласно данным правительства Курдистана, общее число

407 детей лишились своих матерей, а 359 детей потеряли обоих родителей.

К этому дню обнаружено 68 массовых захоронений езидов.

Уничтожено 68 святых мест

убитых боевиками ИГ езидов составляет 1 293 человек.

Население езидов в Ираке оценивается в 550 000 человек, из которых 360 000 были или остаются перемещенными в результате актов геноцида, совершенных ИГ.

В общей сложности 1 759 детей потеряли своих отцов,

езидов. Количество езидов, бежавших из Ирака в результате атак ИГ на их родные города, составляет около 100 000 человек.

Террористическая организация похитила 6434 езидов. С помощью усилий КРГ из плена ИГ освобождены 3300 женщин, 1150 мужчин и 337 детей. kurdistan.ru

Пешмерга не являются частью операций иракской армии по уничтожению остатков ИГ

Силы пешмерга Регионального правительства Курдистана (КРГ) не участвуют в теку-

нацию своих действий с Багдадом.

Об этом заявил генераль-

несколько совместных военных действиях войск пешмерга и возглавляемой США международной коалиции в курдских районах Ирака.

"Мы не были частью какой-либо операции [иракской армии]. Но есть некоторая координация для предотвращения любых проблем между Курдистаном и иракскими силами. Это только информирование о военных передвижениях сил федерального правительства", - сказал Явар в интервью "BasNews".

Представитель курдского министерства также отметил, что министерство обороны Ирака официально не запрашивало у министерства пешмерга участия в операциях иракской армии. kurdistan.ru

щих операциях иракской армии по уничтожению остатков "Исламского государства" (ИГ), но продолжают коорди-

ный секретарь министерства пешмерга Джаббар Явар.

Заявление было опубликовано после сообщений о

Курдский премьер и посол Японии обсудили двусторонние связи

Премьер-министр Регионального правительства Курдистана (КРГ) Нечирван Барзани в четверг, 5 июня, встретился с послом Японии в Ираке Фумио Иваи.

Японский посланник, срок службы которого на его посту подошел к концу, прибыл курдский регион Ирака для прощальной встречи. Он выразил свою благодарность КРГ за сотрудничество и поддержку во время его работы в Багдаде. Он также пожелал, чтобы отношения между Курдистаном и Японией развивались и далее.

Со своей стороны, Нечирван Барзани приветствовал роль посла в укреплении связей между Японией и Курдистаном, и Ираком в целом.

Поствыборный процесс в Ираке и последние политические события в регионе также были среди тем встречи, и обе стороны выразили надежду на скорое решение проблем и формирование нового правительства страны. kurdistan.ru

Сирийские курды предупреждают Турцию против ввода войск в Манбидж

Военный совет сирийского курдского Манбиджа, действующий в составе в основном курдских "Сирийских Демократических сил" (СДС), предупредил турецкую армию против наступления на город.

Турецкие войска уже патрулируют окраины Манбиджа в рамках соглашения, достигнутого между Анкарой и Вашингтоном.

"Информация о возможном вступлении турецких военных в Манбидж не соответствует действительности. В соответствии с соглашением с США

турецкие войска патрулируют вдоль границы города Манбиджа в районе реки Саджур. В свою очередь, силы коалиции патрулируют от стороны Манбиджа", - заявил глава военного совета Манбиджа, Хелил Бози, в интервью агентству "Sputnik".

"Мы недавно встретились с представителями коалиционных сил, и они заверили нас в том, что они обеспечат безопасность Манбиджа, и что никто не войдет на его территорию. Однако в случае непредвиденной ситуации мы намерены противостоять турецким военным". kurdistan.ru

"Хашд аш-Шааби" развертывают свои силы в Западном Мосуле

Ирака после предполагаемого соглашения с правительством в Багдаде.

Командующий "Хашд аш-Шааби" Карим Швайли сообщил, что шиитские боевики действительно были развернуты в этих районах в координации с иракской армией. Это касается района Рабия и других территорий, расположенных на западной окраине Мосула. По словам Швайли, ополченцы будут нести ответственность за обеспечение безопасности пограничных районов, а также за открытие безопасного коридора между Ираком и соседней Сирией. kurdistan.ru

Поддерживаемые Ираном шиитские ополченцы "Хашд аш-Шааби" развернули дополнительные силы в районах к западу от Мосула на севере

ДИПЛОМАТ

№ 20 (425) 09-15 июль 2018-год ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

Масуд Барзани принял Фумио Иваи

Известный курдский лидер и бывший президент Иракского Курдистана подтвердил полную поддержку

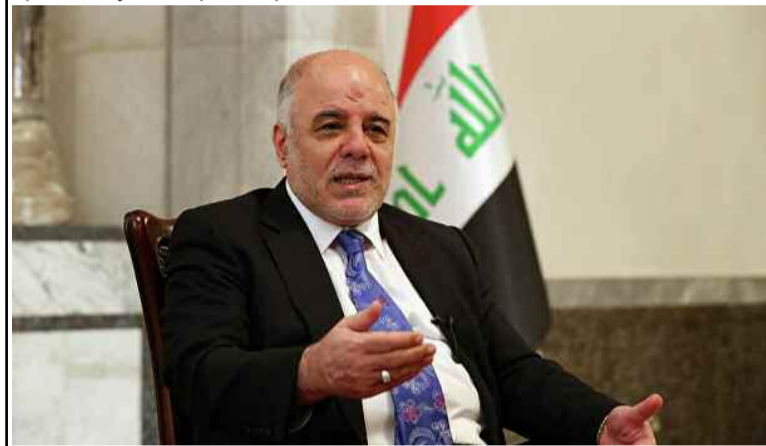
соблюдения принципов партнерства, консенсуса и баланса сил. Это заявление Барзани сделал в четверг, 5 июля,

коенность в связи с политическим процессом, начавшимся после выборов в Ираке.

Иваи, чей срок службы в Ираке завершился, прибыл в Эрбиль для прощальной встречи. Он поблагодарил Барзани и Региональное правительство Курдистана (КРГ) за их координацию во время его работы в Ираке, и выразил надежду на дальнейшее развитие связей между Курдистаном и его страной. Он также проинформировал курдского высокопоставленного чиновника о работе японских компаний в секторах электроэнергетики и водоснабжения в Курдистане. kurdistan.ru

Посол России и премьер Ирака обсудили сотрудничество в борьбе с терроризмом

Премьер-министр Ирака Хайдер аль-Абади и посол РФ в Багдаде Максим Максимов в четверг обсудили сотрудничество в области борьбы с терроризмом и другие вопросы, сообщает пресс-служба премьера.

"Во время встречи прошло обсуждение политических и экономических отношений между странами и событий в регионе, а также важность продолжения координации в борьбе с терроризмом", — говорится в заявлении пресс-службы.

Отмечается, что Максимов подтвердил открытость России к сотрудничеству с Ираком во всех областях.

Премьер-министр Ирака Хайдер аль-Абади в декабре 2017 года объявил о победном завершении войны против террористической группировки "Исламское государство", но позднее отмечал, что необходима борьба с так называемыми "спящими" ячейками. kurdistan.ru

СМИ: Германия отказывается участвовать в новой миссии НАТО в Ираке

Правительство Германии отказывается направлять военнослужащих в Ирак для участия в будущей инструкторской миссии НАТО. Об этом сообщил в пятницу еженедельник Der Spiegel со ссылкой на собственные источники. По данным журнала, новая миссия, цель которой повысить боеготовность иракских солдат, будет согласована во время предстоящего саммита НАТО. Как ожидается, в ней примут участие около 550 представителей стран альянса, но Германия все еще не дала согласие на отправку военнослужащих в ближневосточное государство.

По данным еженедельника, это вызвало удивление генсека НАТО Йенса Столтенберга. В разговоре с пред-

ставителями минобороны ФРГ он якобы заявил, что позиция Берлина не находит

понимания со стороны других членов блока. Берлин при этом продолжает настаивать на своем, ссылаясь на позицию входящей в правительственной Социал-демократической партии Германии, которая выступает против уча-

ствия в миссии. При этом ФРГ уже нескольких месяцев готовится к тому, чтобы отпра-

вить инструкторов в Ирак в одностороннем порядке. Немцы будут обучать иракских офицеров и саперов. Мандат на участие в этой операции не будет предусматривать сотрудничества в рамках НАТО. kurdistan.ru

Силы безопасности Курдистана арестовали крупную партию героина

Силы безопасности Курдистана арестовали крупную партию героина

Силы безопасности Курдистана 4 июня арестовали 29-килограммовую партию героина, и арестовали двух человек, подозреваемых в попытке переслать ее в соседнюю страну.

Как сказано в заявлении Управления по борьбе с наркотиками Совета Безопасности Курдистана, операция по изъятию наркотиков была проведена в районе Ровия провинции Дохук в координации с силами безопасности "Асаиш" и разведкой сил пешмерга.

Сообщается, что дилеры планировали перевезти героин в Сирию. kurdistan.ru

Багдад приказал губернатору Киркука выселить курдов из двух деревень

Назначенный Багдадом губернатор Киркука приказал мэру района Дохук насильственно выселить курдов из двух деревень на юге провинции.

Указ, опубликованный 25 июня, предписывает выгнать курдов из населенных пунктов Джимбури-1 и Джимбури-2 под предлогом незаконного строительства их домов и объектов.

Член провинциального совета Киркука Джван Хассан осудила этот приказ и заявила, что с 16 октября 2017 года, когда иракская армия и поддерживаемые Ираном ополченцы "Хашд аш-Шааби" захватили провинцию и вынудили уйти курдские войска пешмерга, там ведется массовая кампания по арабизации провинции, то есть вытеснение ее курдского населения и переселение туда арабов.

Что касается распоряжения губернатора, Хасан сказала, что, как сообщается, высылка проводится из-за того, что на этих землях находятся нефтяные месторождения. "Однако, даже если это так, жители должны получить компенсации перед тем, как их вывезут из их домов", - сказала она. kurdistan.ru

TƏSİSÇİ VƏ BAŞ REDAKTOR:

TAHİR SÜLEYMAN

İMTİYAZ Ü SERNİVİSAR:

TAHİR SİLƏMAN

УЧРЕДИТЕЛЬ И ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

TAXİR SULEYMAN

Tel: +994 50 352-33-18

Baş redaktorun müavini:

Ramiz Qərib

Xüsusi müxbir:

Tariyel Cəlil

Региональный корреспондент:

Усуб Тейфур

Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri Az1040, küçə S.Mehmandarov ev 25, mənzil 17

Navnisan: Bakı Az1040, soqaq S.Mêhmandarov xani 25, mal-17

Адрес: Баку Az1040, улица С.Мехмандаров дом 25, кв.-17

Qəzet "Diplomat" qəzetinin bilgisayar mərkəzində yığılıb səhifələnilib və "Mətbuat" mətbəəsində çap olunmuşdur. e-mail: hewler@mail.ru

Şəhadətnamə: NƏŞ 005004966

BUSB-un Sabunçu rayon filiali

VÖEN 1800061582

H/h 438010000

Sifariş: 1500